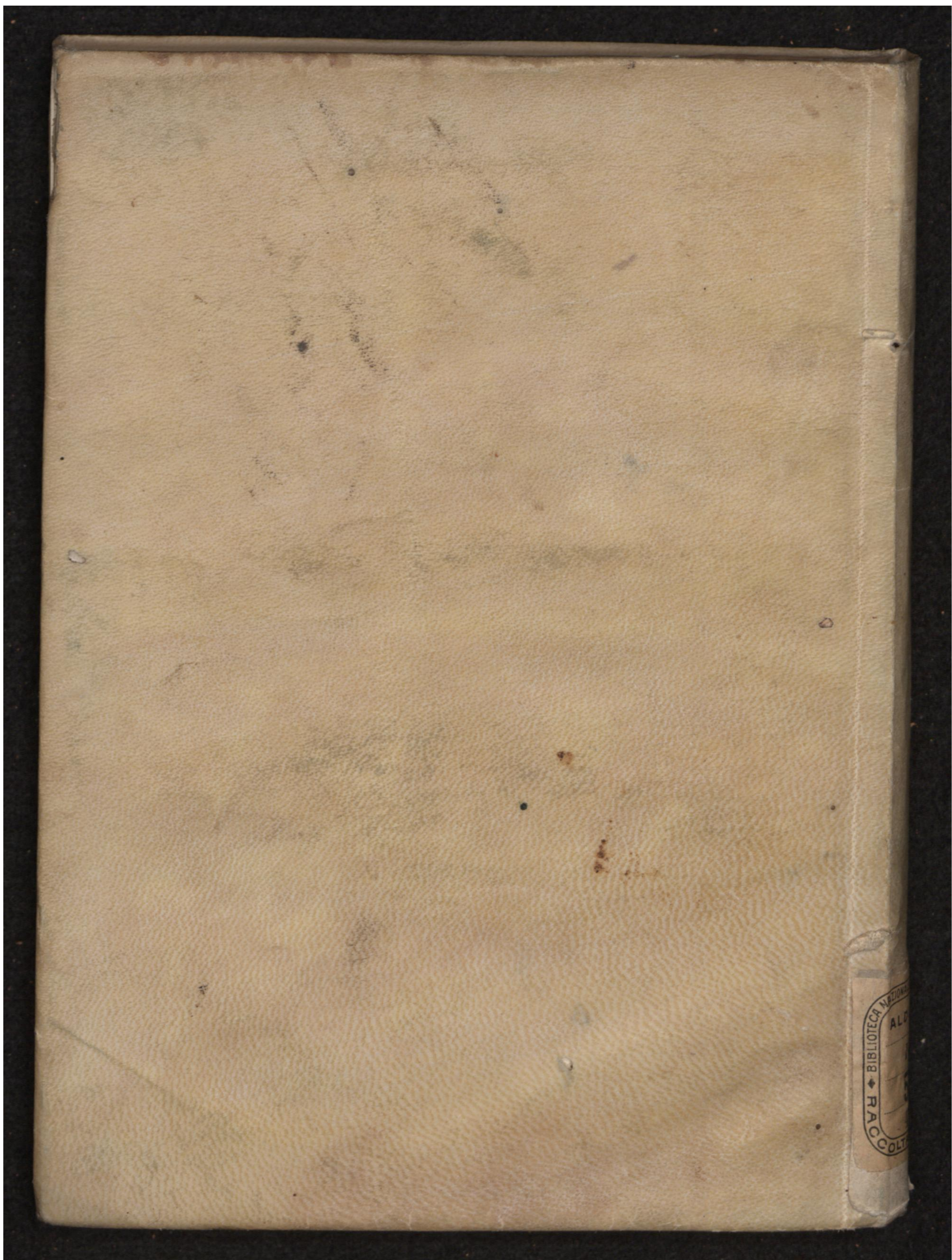
Demosthenes Orat. IV
Lat. — II

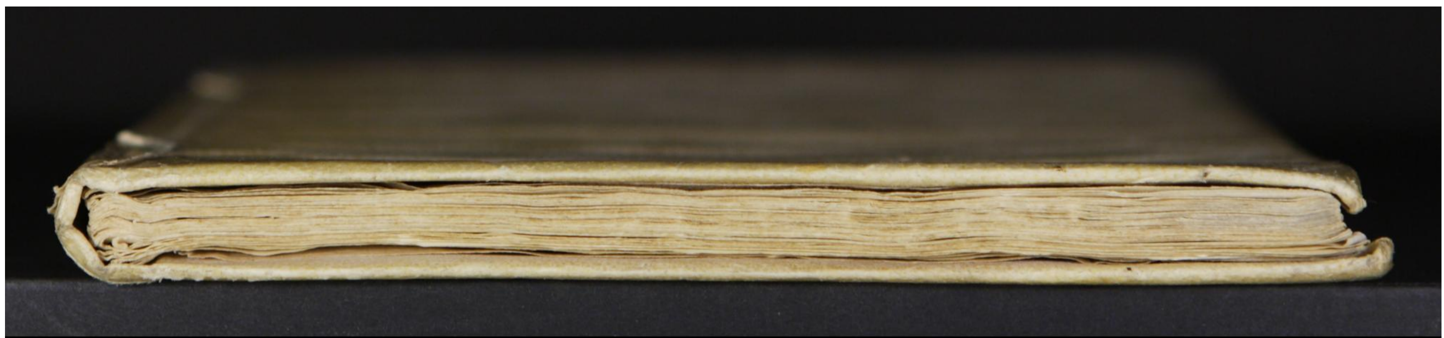
Nili (S.) Oratio

Ald.

ALDINI
I
5
42

BIBLIOTECA
ALD
RACCOLT

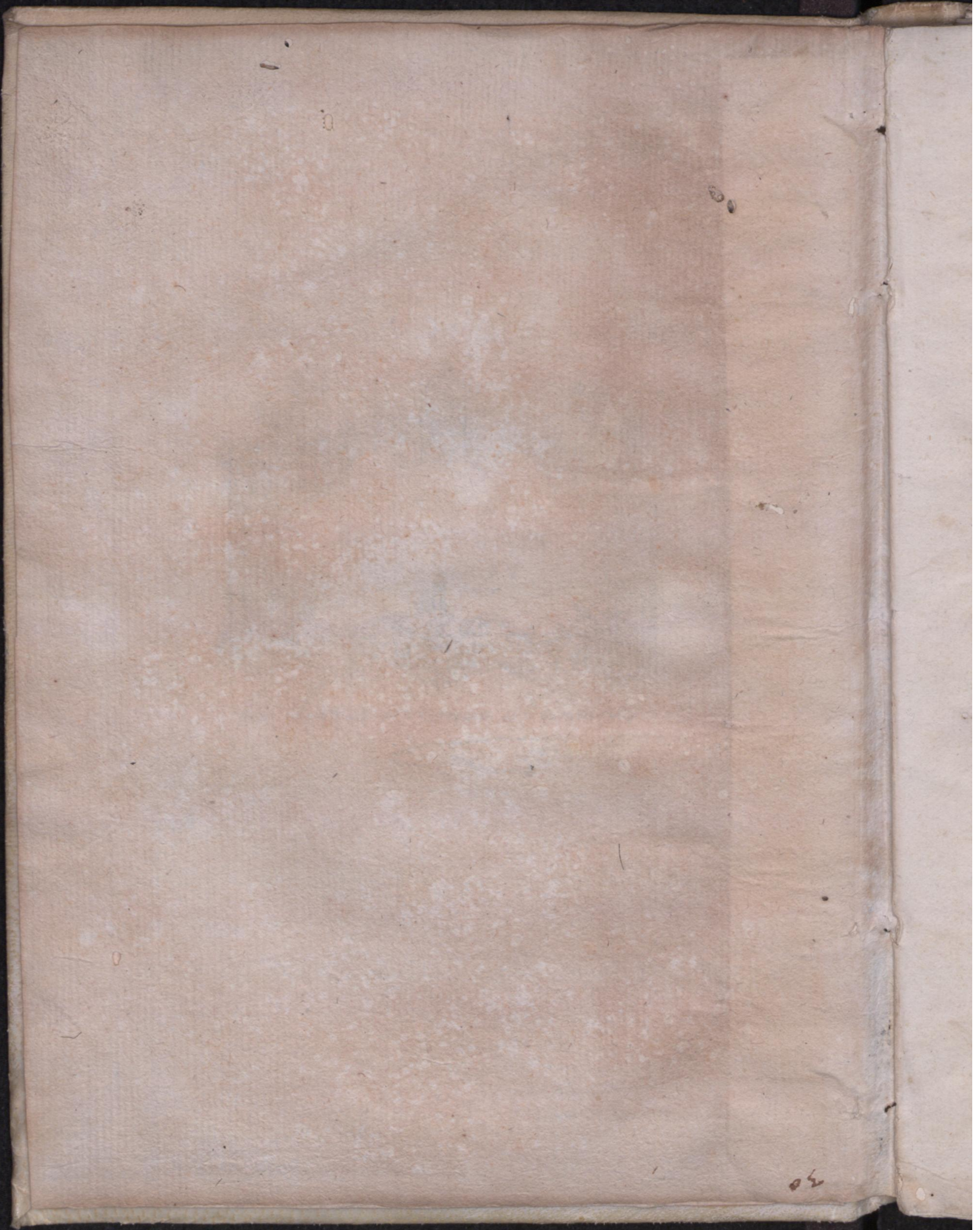

Ex Libris Joannis Nencini
1874

DEMOSTHENIS ORATIONES QVATVOR CONTRA PHILIPPVM,

A' Paulo Manutio latinitate donatæ.

Venetiis, M D L I.

APVD ALDI FILIOS.

IOANNI MORVILLERIO,

Christianissimi Gallorum Regis consiliario, & apud Venetam rempu. oratori,

Paulus Manutins Aldi filius S.P.D.

QVAM difficili in loco uersetur eorum industria, qui de græco uertunt, neque tu, ut arbitror, ignoras, Ioannes Moruilleri uir clarissime, cui uel exercitatio literarum, uel ipsa natura, uel potius utraq; simul hoc dedit, ut in iudicãdo excelleres; et ego experiens ita sensi, ut, qui aliis antea in hoc genere peccantibus acerbior fuissem, ac durior, idem postea, re tentata, eo libentius ignouerim, quo magis eandem ipse culpam extimescerem. Occurrunt iis, qui de græcis latina faciunt, duo inter se maxime contraria uitia: quorum utrunq; cum euitandum æque sit, ita periculosa tamen cautio est, ut ferè, declinare ab altero dum uis, in alterum incurras. nam & qui in eo laborant, ut græca uerba totidé penè latinis reddant, quòd fideles interpretes haberi uolunt, inepte faciũt, atque in illa ipsa nimis attenuata diligentia

grauitatem omnes laudent, nec tamen humani tatem quisquam desideret: magni refert ad ingenii mei commendationem, quid tu, uir primarius, & omni laude circunfluens, de hac mea tenui uigilia sentias. potest obscuram per se lucubrationem tuum testimonium illustrare. quod ego si assequar, ad illa præstantiora, quæ maiorum uigiliarum sunt, quæ scis à me iam esse instituta, fiam alacrior: quæ ipsa posteri cum legent; non enim dicam, si legent; quia, quod summe cupio, summe etiam sperare iucundum est; de tua, non una, aut altera uirtute, sed sapientia, quæ omnes uirtutes continet, me narrãte cognoscent; et, cum cognouerint, ipsi quoq; prædicabunt. Vale. Venetiis, M D L I.

DEMOSTHENIS CONTRA Philippum oratio prima.

N O V A res aliqua si esset agenda, ego me Athenienses, quoad pleriq; eorum, qui consueuere, suam sententiam ostenderent, cótinuissem; ut, si quid ipsi ad ea, quæ in deliberationem uocantur, probabilius attulissent, ab hoc dicendi labore supersederem; sin minus, tum ipse ea, quæ sentio, conarer exponere. cum uero eadem consideranda nunc sint, de quibus hi sæpe orationem ante habuerunt: puto me, quia primus surrexerim, ueniam esse iure optimo impetraturum. ipsi enim si antea sapienter consuluissent, iisdem de rebus consilium uos quidem hoc tempore non quæreretis. Primum igitur auctor Athenienses uobis sum, ex hoc rerum statu ne quem omnino mœrorem suscipiatis, ne si illæ quidem conditione multo deteriore uideantur esse. quod enim superioribus temporibus maxime contra uos fuit, id ipsum in posterum maxime à uobis futurum uidetur. ecquid igitur hoc est? quòd, dum ea, quæ tempus postulat, omnia negligitis, uestra

culpa Athenienses in has difficultates incidistis. nam si uestro officio nulla re defuissetis, nec tamen idem exitus consecutus non esset, ne spes quidem melioris fortunæ superesset. deinde illud uelim consideretis, & uos qui ab aliis audiuistis, & qui tum ipsi affuistis; uelim inquam consideretis, atque in memoriam redigatis; non longe ab hoc tempore, cum Lacedæmoniorum opes maximæ essent, uestra quæ fuerint decora militaria; cum nihil patriæ laudibus indignum committentes, bellum contra illos fortiter pro libertate sustinuistis. quò igitur hæc spectat oratio? nimirum huc, ut intelligatis, ac planè uideatis, secundam fortunam in uigilantia uobis esse positam, aduersam in socordia. testes Lacedæmoniorum opes, quæ superioribus annis à uobis fractæ cedebant, quia suam quisque operam diligenter, ac strenue reipublicæ nauabat: testes iniuriæ Philippi, quæ nunc animos nostros timore perturbant, quia, quæ curanda nobis essent, omnia negligimus. quòd siquis uestrum hoc existimat, Philippum bello superare difficillimum esse; cum & ea, quæ ille bello parta nunc possidet, consideret; & ad ea, quæ nos amisimus, quæ multa sunt, animum conuertat:

recte sanè existimat. sed idē hoc consideret, habuisse uos Pydnā, habuisse Potidæā, Methonē, finitimam omnem regionē: fuisse, quæ cum illo nationes hodie sunt, plerasque sui iuris, ac liberas. itaq; esse animatas, ut illius amicitiæ uestrā anteponāt. tum igitur si hoc idem & Philippus sensisset, difficile bellum cum Atheniensibus esse, quibus ea loca ad illius uexandam regionem maximum adiumentum afferrent, cum ipse ab omni sociorum præsidio nudus esset: neque ex iis rebus, quas modo gessit, perfecisset ullam, neq; tantam sibi potentiam comparasset. sed nimirum hoc ille præclare uidit, belli præmia hæc esse omnia, in medio constituta: natura uero ita comparatum, ut absentes facultatibus exuantur à præsentibus, à strenuis ignaui. quod cum ita statuisset, occupauit quæcunque uoluit, & tenet, alia quidem bello subacta, alia uero (quandoquidem ad eos sese homines studio se applicant, atq; adiungunt, quos ad ea, quæ curanda sunt, & consilio uident, & animo paratos) in societatem, amicitiamq; traducta. hunc igitur ita sentientem imitari si uolueritis, uosq; ò Athenienses, quales antea non fuistis, aliquando præstare; idest, ut, quibus rebus opem reipublicæ

ferre oportet, in iis rebus pro uirili parte unusquisque uestrum sine ulla dissimulatione, ac mora se exerceat; qui locupletes sunt, pecunias conferant; qui ætate uigent, arma capiant. denique, ut summatim complectar, si rerum uestrarum ipsimet curam suscipere uolueritis; ne id, quod antea, committatur, cum in suo quisque munere tardus, atque indiligés, de eo, quod ad ipsum attinebat, spem omnem in uicino reponeret: prædico uobis; non solũ ea, quæ nunc habetis, diis approbantibus conseruabitis; uerum etiam ea, quæ uobis otiosis, ac languentibus adempta sunt, ita recuperabitis, ut ille, qui ademit, debitas pœnas, ac suo dignas scelere persoluat. neque enim Philippum diis immortalibus similem putetis; quorum fortunæ ita fixæ sunt, ut eas conuellere nulla res possit. sunt, qui illum odere, qui timent, qui inuident, & ex iis maxime, qui diligere illum præcipue uidentur: quæq; cæteris hominibus contingunt, eadem & iis, qui cum illo sunt, inesse omnia credibile est. at hæc latuerunt omnia, nec sese hactenus cõtra Philippum patefecerunt. uitium id quidem uestræ tarditatis, ac negligentiæ fuit: quam abiicere aliquando oportet. uidetis enim, quo in sta

tu res sit, cum iste eò peruenerit licentiæ, ut neque agendi uobis, neq; quiescendi potestatem det, sed minetur, & sermones, ut audimus, superbiæ contumeliæq; plenos habeat; tantumq; absit, ut iis locis, quæ occupauit, libidinem suã satiauerit, ut etiam semper aliquid appetat, atque ambiat; uosq; futura spectantes, atque otiose sedentes suis præsidiis undiq; concludat. quãdo igitur, quando ea, quæ ad uestram salutem pertinent, agetis Athenienses? cum necessitas coget? per deos immortales, quæ nã necessitas? quid autem opus est necessitatẽ expectare? ego enim ita censeo, maximam necessitatem liberis hominibus esse infamiam ac dedecus. obsecro uos, uultis ne per forum oberrantes uos ipsos interrogare, num quid est rerum nouarum? potest enim fieri quidquam magis nouum, quàm ut Macedo Atheniẽses bello premat, Græciæq; imperet? obiit ne Philippus? minime id quidem, sed ægrotus languet. quid ad uos? etenim, si quid illi humanitus acciderit, uos tamen, cum ita estis in re uestra negligentes, uos inquam ipsi o Athenienses alterum Philippum illico creabitis. neque enim hic sua uirtute potius, quàm uestra ignauia, tantus factus est. proin-

de, si quid tale contingat; & fortuna, quæ nobis melius, quàm ipsi nos, semper consuluit, utamur secundissima: (cur enim contingere non possit?) sine dubio, in eiusmodi rerum omnium perturbatione si occasionem urgeretis, res è sententia succederet. quales autem nunc estis, ne si recuperandæ quidem Amphipolis facultas uobis detur maxima, præstare id possitis, quandoquidem suspensi, atque incerti neq; agitis quidquam, neque, quid agendum sit, deliberatis. Vestra igitur quænam esse debeat in tuẽda libertate tum concordia, tum etiam alacritas si modo uobis officio uestro satisfacere propositum est, quia non dubito quin ipsi intelligatis, ac persuasi iam sitis, id omittam: qui uero apparatus esse debeat, quem ad animos uestros cura liberandos idoneum esse putem; qui militum numerus, quæ pecuniæ ratio, alia præterea ut & optime & celerrime iudicem posse comparari; hoc uero conabor ostẽdere: si prius hoc à uobis Athenienses petiero, ne quid iudicetis, neue quid prius opinione præripiatis, quàm ea, quæ dicturus sum, omnia audieritis. quòd si cuiquam de nouo apparatu ab initio uerba uidear facere, is me moram rebus iniicere ne

censeat. non enim qui celeriter, ac primo quoque die agendum esse dicunt, ii maxime, quod è republica sit, dicunt, cum ea, quæ facta iam sunt, auxilio quamuis subito prohibere nequeamus: sed is, qui ostenderit, & qui apparatus, & quantus, & unde sustinere bellum eò usque possit, quoad uel cõditionibus re composita utrinque arma deponantur, uel hostibus deuictis uictoriam reportemus. huius enim consilio nostris rationibus in posterum optime cauebitur. Hæc igitur ego ut ostendam, operam dabo, minime impediens si quid aliquis præterea defert. nec ignoro magnum esse, quod polliceor: sed argumentum res iam dabit: uos iudicabitis. Primum igitur hoc sentio, ac statuo, triremes esse comparandas quinquaginta: deinde, ita uos animatos esse debere, ut in has ipsi, si res exigat, ascendentes nauigetis: tum, ut ad equitatus dimidiam partem traiiciendam triremes alias & nauigiorum idoneum numerum adornetis. atq; has quidem copias ad tumultuarium ex illius regione exercitum, siue ad Pylas, siue ad Cherrhonessum, siue Olynthum, seu quò uos Philippus urserit, opponendas censeo. omnino enim danda opera est, ut hoc ille

ille sentiat, statuisse uos nimiam istam negligentiam abiicere, & pulcherrimum illud exemplũ renouare, quod ad Eubœam, quod etiam superioribus temporibus, ut aiunt, ad Haliartum, quod deniq; pauloante ad Pylas edidistis. quod autem fieri dico oportere, etiam si uos id facere nolitis, meum tamen consilium plane contemnẽdum non est: fiet enim, ut Philippus, uel ob metum, cum uos ita paratos instructosq; sciet (certo autem explorateq; sciet: sunt enim, sunt inquam ex uobis ipsis, qui omnia illi significent, plures quàm par sit) armis abstineat: uel si hæc neglexerit, incautus opprimatur cum nemo sit, qui uobis impedimento esse possit, quo minus ad illius regionem, si occasio data fuerit, nauigetis. Hæc sunt, quæ probari à cunctis, quæ parari dico, ac iudico oportere. etiã illud addo, ualde mihi uideri è republica fore, si quæ copiæ in procinctu, quasiq; in manibus uobis sint, quæ continenter bellum gerant, & Philippum damnis afficiant: at quæ copiæ? non externorum militum decem aut uiginti millia, neque cuiusmodi sunt hæ, quæ per epistolas conscribi solent: sed ex ipsa ciuitate, ex uobis inquam ipsis deligi has copias ue

lim, siue enim unum ducem, siue plures, siue hunc, siue illum, seu quemcunque creaueritis, huius dicto audientes erunt, hunc sequentur, Alimenta præterea unde habeant, curãdum uobis est. Ipse uero exercitus quis erit & quãtus? & unde commeatum habebit? & ad hæc agenda quam nam inibitis rationem? cognoscite à me: ego enim hæc separatim singula percurram. Externum militem conducendum esse dico, neque committendum id, quod sæpe rebus uestris damna importauit, hoc inquã, quòd omnia minoris, quàm oportet, æstimantes, & in decretis maxima statuentes, mox in agendo ne minima quidem præstatis. at uos minima potius facientes, & comparantes, his addite, si minora uideantur. Dico igitur militum omnino duo millia esse oportere, in his Athenienses quingentos, eius ætatis, quam uos maxime probabitis, qui certum ad tempus, non hoc diuturnum, sed quàm diu è republica uisum fuerit, stipendia faciant, aliis deinde in eorum locum succedentibus. reliquos uero externos esse uolo, & cum his equites ducentos in quibus Athenienses haud pauciores quinquaginta, eadem, qua pedites, conditione militan-

tes: quibus conuehendis idoneus nauium numerus adsit. sic igitur fiat. num quid præterea? celeres triremes decem. cum enim classem Philippus habeat, nobis item celeres triremes, quo sit nostris copiis tuta nauigatio, necessario sunt. unde autem his commeatus parabitur? & hoc ego dicam, atque ostendam, posteaquàm, cur & hunc tantulum exercitum putem sufficere, & ciues nostros militare uelim, docuero. Numerus hic mihi propter hanc causam ò Atheniéses placet, quòd hoc tépore cum exercitum nobis comparare eiusmodi non liceat, qui contra Philippi exercitum in acie constituatur; sed prædari necesse sit, itaq; belli principia administrare: sequitur, ut is neque immensus (deest enim & stipendium, & uero etiam alimentum) neque tamen plane contemnendus esse debeat. ciues autem ut adsint, simulq; nauigét, propterea mihi placet, quòd antea quoque, cum res publica externorum militum exercitum, cui Polystratus, & Iphicrates, & Chabrias, aliiq; nónulli præerant, in Corintho aleret, uos item ipsos simul cum his audio militasse. ideóq; & hoc audiui, ac didici, cum exercitus uester tum ex peregrinis militibus, tum ex ciuibus consta-

ret,

ret, Lacedæmonios acie fudisse. ex quo autem soli peregrini uestro in exercitu sunt; hi quidem amicos, & socios uincunt, hostes autem supra modum uiribus aucti sunt. bellum reipublicæ ubi quasi per transennam huiusmodi copiæ semel aspexerunt, ad Artabazum, seu quo magis libuit, enauigantes abeunt: dux autem simul proficiscitur, necessitate uidelicet coactus: imperare enim non potest, qui stipẽdium non numerat. quod est igitur meum consilium? ut pecunias in stipendium comparetis, ne qua uel duci uel militibus excusatio relinquatur: tum ut milites urbanos, quasi censores, & spectatores peregrinorum apponatis. enimuero, quo modo nunc quidem rempublicam gerimus, admodum ridiculi sumus. si quis enim ita uos interroget, num quid pacatæ sunt res uestræ Atheniẽses? minime Hercule, dicatis: sed cum Philippo bellum gerimus. Non ex uobis ipsis decem centuriones, & duces, & tribunos, & equitum magistros duos creauistis? quam igitur operam hi reipublicæ præstant? unus in officio est, quem ad bellum emisistis: reliqui simul cum sacerdotibus sacra celebrantibus pompas uobis ducunt, ita quemadmodum figuli lutea uasa, quæ

in foro exposita uisantur, sic uos & centuriones, & tribunos ob eam causam creatis, ut in foro spectentur, non ut armis rempublicam foris tueantur. neque enim uestros centuriones, uestros equitum ductores, quasi præsides urbis domi sedere oportebat, ut urbanus exercitus re uera esse posset; sed in Lemnum equitum ductorem nauigare, Menelaum autem ad libertatem, qua de agitur, defendendam ducem se præbere. neque uero hæc ad hominis ignominiam à me dicuntur: sed quemcunque creassetis, talem esse oportebat, quicunque is esset. Atque hæc, quæ dico, recte quidem à me dici fortasse existimatis: de pecunia uero, quanta futura sit, aut unde comparabitur, cupitis cognoscere. ne hoc quidem prætermittam. Talenta igitur nonaginta, aut paulo amplius, alimenti causa, pro his tantummodo copiis curentur: hoc est, decem uelocibus nauibus talenta quadraginta, in singulas uidelicet singulis mensibus uicenæ minæ: duobus millibus peditum totidem talenta; ut drachmas quisque denas annonæ causa singulis mensibus capiat: equitibus ducentis, si tricenæ singulis drachmæ in mense numerandæ sint, duodecim talenta, quod si-

quis est, qui alendis militibus exiguam hanc esse copiam putet; opinione fallitur. mihi enim dubium non est, quin, si hoc fiat, reliqua sit ipse sibi miles ex bellica præda paraturus, nemine Græcorum, aut sociorum stipendii causa læso. & cum his ipse ego mea sponte sum nauigaturus, paratus ad quæque perferenda, nisi hæc ita se habeant. unde igitur pecunia, quam à uobis in stipendium erogandam esse decerno, conficietur? hoc iam dicam. quæ igitur nos quidem ò Athenienses excogitare potuimus, hæc sunt. uos autem in ferendis sententiis, quæ maxime probabuntur, ea statuitote, ut ne decretis tantum, & epistolis, sed rebus etiam ipsis cum Philippo bellum geratis. Ac mihi quidem, & de bello, & de toto apparatu consideranti, maxime futurum è republica uidetur, si, qua in regione belli sedem constituetis, eius regionis naturam cogitatione prius, ac mente examinabitis: simulq; illam uobis rationem proponetis, Philippum uentis, & certis anni temporibus utentem loca multa occupasse, suamq; in ditionem ac potestatem redegisse: cum, Etesiis obseruatis, aut per hyemem occasione capta, quo tempore accurrere nobis ad nostra tuenda ma-

ture non licet. ipse impetum facit. Vobis igitur hæc sunt consideranda; omnisq; belli gerendi spes non in auxiliis sociorum, nihil enim opportune satis ageremus, sed in continuo apparatu continuisq; copiis reponenda. erunt autem percommoda uestris militibus hiberna in Lemno, Thaso, Sciatho, aliisq; proximis insulis, in quibus & portus, & frumentum, quæq; exercitibus necessaria sunt, abunde omnia suppetunt. de anni uero tempore, cum scilicet ad terram liceat accedere; aut quibus uentis ipsam regionem, & emporiorum ostia petere sit tutum, non difficilis erit animaduersio: pertinent hæc ad eum, quem uos exercitui præfeceritis: qui & de re, & de tempore cõsilium ex occasione capiet. ego, quæ uos agere oporteat, exposui. Pecunias primum, quas dixi, deinde & alia omnia si mature curabitis; & milites, triremes, equites, copias plane uniuersas lege lata discedere à bello prohibueritis; ipsiq; & custodiẽdæ dispensandæq; pecuniæ curatores, & de rebus à duce gestis quæsitores esse uolueritis: uos quidem diuturnæ solicitudinis finem reperietis, qui uestris de rebus assidue deliberatis, præterea nihil agitis: Philippus uero, quod compendium habe-

bat maximum, eo priuabitur. quodnam autem compendium hoc est? uestrorum uos oppugnat sociorum facultatibus, dum eos mare nauigantes capit, atque abducit. quid præterea? hostibus damna inferetis, ipsi extra damnum in tuto collocati. quod contra ante hoc tẽpus accidit: nam neque, cum in Lemnum atque Imbrum impetu facto captiuos abduxit ciues uestros; neque, cum ad Geraſtum, magno nauigiorum numero intercepto, uim auri, argentiq; immenſam coegit; neque uero, cum in Marathonem deſcendit, & ſacram inde triremem auexit; uos hæc prohibere, aut opem ferre ſatis tempeſtiuam potuiſtis. At quid eſſe tandem cauſæ exiſtimatis, cur & Mineruæ & Bacchi dies feſti, ſiue nobiles uiri, ſiue infimi homines id muneris ſortiti ſint, ſemper ſuo tempore celebrentur, & quidem tanta in eam celebritatem erogata pecunia, quanta nullam in claſſem; tanta operariorum frequentia, tantoq; apparatu, quantus an unquam fuerit, ignoro: contra ueſtris claſſibus inſtruẽdis ita tempus ducatis, ut elabatur occaſio, ſicuti ad Methonem, Pagaſas, Potidæam? quod illa, quæ ad feſtos dies pertinent, lege ſunt omnia conſtituta: ne-

que uestrum est quisquam, quin multo ante præ uiderit, quis curator, quis in tribu ludorū præ fectus; quando eum, & à quo, & quid accipere, & quid agere oporteat. nihil in hoc genere non certum, nihil non definitum, cautum est diligẽ tissime. at uero in iis rebus, quæ ad bellum bel- liq; apparatum spectant, nihil non præter ordi- nem, nihil non confusum, nihil non planè perdi tum. itaque, simul ac exauditum aliquid est; & nauarchos creamus, & retributiones facimus, & de conficienda pecunia deliberamus: tum, ut co loni nostri, quiq; separatim habitant, in classem ascendant, statuere solemus; & rursus, ut iidem mox descendant. hæc dum differuntur, illa sci licet, quorum causâ classem instituimus, inter- ea perierunt. quod enim gerendis rebus tribue re tempus deberemus, id conterimus in apparã do. rerum autem occasiones uestram tarditatẽ, & negligentiam minime expectant. interea tem poris quas esse nobis auxilio copias opinamur, eas, ubi res ipsa postulat, inutiles prorsus expe rimur. iste uero eò deuenit insolentiæ, ut Eu- bœnsibus huiusmodi iam epistolas mittat.

EPISTOLA.

Quæ audiuistis Athenienses, pleraque sa-

nè, contra quàm oportuit, uera sunt, sed auditu fortasse non iucunda. quòd si quis consequi possit, ut ea, quæ ipse oratiõe tacitus præteriit, ne scilicet molestiam pareret, omnino re non essent: nihil obstat, quo minus ad uoluptatem omnes concionentur. sin gratificari concionibus minime conuenit: primum in ipsa re damnum est; deinde, per inanem credulitatem decipi, turpe est. certe enim turpiter errant, qui omnia, quæcunque difficilia sint, usque eò producunt, ut deinde alieno tempore faciant; neque possunt id cognoscere, sapientes duces non subsequi res, sed anteire ipsos rebus oportere. quẽadmodum enim exercitibus iure præesse ductorem dixeris, eadem ratione & eos, qui recte intelligunt, præesse rebus æquum est; ut agant scilicet, quæ ipsi probauerint; non ut incertis fortunæ casibus sese committere cogantur. uos uero Athenienses, qui potẽtia omnibus gentibus antecellitis, classe, peditatu, equitatu, pecuniis: his quidem rebus nunquam non utimini, sed nulla tamen hactenus in tempore usi estis. bellum autem ita geritis cum Philippo, ut barbarorum pugilum certamina referatis: quorum hæc est in pugnis consuetudo: qui plagam acce

pit, ad eum locum, ubi læsus est, præsidii causa manus admouet. quòd si quis ex altera parte percusserit, eò quoque manibus accurrit. præmunire uero, aut paria reponere, neque nouit, neque uult. uestra ratio non dissimilis est. nam si Philippum in Cherrhonessum audistis impetum fecisse, illò statuitts auxilium mittere: si in Pylas, illò: si quò præterea, sursum deorsum concursatis: quasiq; ad illius præscriptum militetis, ita nihil neque de bello consulitis pro re uestra, neque prouidetis ante, quàm aut factum iam, aut fieri aliquid exaudistis. quam tarditatem antea fortasse temporum conditio patiebatur: nunc eò deuenimus: ut eidem culpæ locus minime sit. ac mihi deus aliquis uidetur ò Athenienses, quod ob ea, quæ à uobis in republica peccantur, erubescat, propterea istam Philippo rerum gerendarum cupiditatem iniecisse. nam si opibus bello partis contentus esse uellet, nihil præterea moliretur: nonnullos opinor è uobis esse, quibus ea conditio probaretur, quorum culpa ignominiam communiter omnes subiremus, qui & imbelles atque effœminati, & usquequaque turpes haberemur. cū uero quotidie aliquid aggrediatur, maioremq;

poten-

potentiam appetat; profecto uos è somno excitabit, nisi si de uobis ipsis planè desperastis. nõ possum autem non maxime mirari, si nemo uestrum neque considerat, neque indignatur, cum uideat bellum initio propter eam causam susceptum esse, ut illatas à Philippo ulcisceremur iniurias; nunc ideo geri, ne quid ipsi ab eodem patiamur. nec uero dubitandum est, quin ille, nisi quis occurrerit, ueteribus iniuriis nouas etiam adstruat, atque accumulet. hanccine feremus ignominiam? & inanes triremes si emiseritis, cum ea spe, quam de isto cepistis, præclare omnia successura existimatis? non exibimus? non ipsi hoc tempore, si minus antea, cũ urbanarum copiarum parte egrediemur? non ad illius regionem adnauigabimus? quonam appellemus, dicat aliquis? bellum ipsum Athenienses, quà sit ille infirmus, nobis indicabit, si modo aggredimur. sin autem domi sedemus, oratorum conuitiis mutuisq; accusationibus aures oblectantes, nihil unquam à nobis, quod è republica sit, administrabitur. quò enim pars aliqua ciuitatis cursum direxerit, etiam si non omnis adsit, ibi opinor & deorum benignitas, & ipsa in nostris præsidiis fortu-

na pugnabit. quò uero ducem, & inane decretum, & spes de concione miseritis, ibi nihil geritur pro uoluntate: & cum ipsi ab hostibus deridemur, tum socios nostros, ex huiusmodi apparatibus de salute desperantes, metus exanimat. non potest enim, non potest unus homo, quæcunque cupitis, hæc uobis omnia præstare: promittere quidem, & monere, & hunc & illum accusare potest. sed hæc nostras fortunas euerterunt. cum enim externorum militũ dux, qui promisso à uobis stipendio miseri fraudabantur, uictus acie sit; apud uos autem facile existant, qui ea, quæ ille in bello egerit, ementiantur; & uos ex aliorum sermonibus decreta quælibet temere faciatis: quid est, quod sperãdum uideatur? hæc igitur qua ratione corrigentur? si ad militiam uosmet ipsi prodibitis, ut & commilitonum uestrorum in bello testes, & ducum iudices, ubi domum ueneritis, iidem esse possitis. non enim ea, quæ ad uos ipsos attinẽt, auribus duntaxat accipere, sed oculis præsentes intueri uos oportet. nunc autem eo turpitudinis redactæ res sunt, ut quilibet uestrorum ducum bisq; terq; apud uos de capite causam dicat, cum ad uersus hostes nemo eorum ne semel

quidem decertare capitis cum periculo audeat, ſed plagiariorum, & furum mortem turpiſſime deligant. malefici enim hominis eſt, iudicio damnatum necari: ducis autem cum hoſtibus pugnantem occumbere. at è uobis alii circum euntes Philippum, dicunt de pernicie Thebanorum, & rerumpublicarum interitu conſilia cum Lacedæmoniis inire: alii, qui legatos ad Regem Perſarum miſiſſe: alii, qui urbes in Illyrio munire: denique alii alia, ut cuique libet, fingentes oberramus. ego uero ſanè illum exiſtimo rerum geſtarum magnitudine ebrium eſſe, multaq; huiuſmodi quaſi ſomniãtem in animo uerſare, utpote qui tum aduerſariorum infrequentiam animaduertat, tum ſuis ipſe geſtis extollatur: minime autem ſic agere conſtituiſſe, ut apud uos homines ſtultiſſimi, quid facturus ille ſit, diſpicere potuerint. ſunt enim ſtultiſſimi certe, qui rumores diſſipãt huiuſmodi. quod ſi hæc dimittentes illud conſideremus, & inimicum eſſe Philippũ, & noſtra nobis eripere, & iniurias pridem intuliſſe, & quæcunque noſtra cauſa facturum unquam ſperauimus, ad nos oppugnandos omnia conuertiſſe, reliqua in nobis ipſis eſſe; & hoc tempore bellum illic aduerſus ipſum

gerere si nolimus, procul dubio futurum, ut hic gerere cogamur: hæc inquam si consideremus, id assequemur, ut neque ea, quæ pro republica sunt, ignoremus, neq; sermonibus inanibus operam demus. non enim, quæcunque futura unquam sunt, considerare uos oportet, sed perniciem inde euenturam, nisi caueatis, & opportuna remedia adhibeatis, sapienter prænoscere. Equidem cum antea nunquam loqui ad gratiã institui, nisi quod & uobis profuturum mihi ipse iam persuasissem: tum uero nunc ea, quæ sentio, simpliciter omnia, nihil dissimulans, libere dixi. quod utinam, quemadmodum optima uobis intelligo audientibus prodesse, sic optima intelligerem dicenti profutura: dixissem enim multo libentius. nunc autem, cum obscurum esset, quisnam ex hoc meo consilio mihi ipsi exitus impenderet: quia tamen è re uestra fore, si hæc fecissetis in animum induxeram, non putaui mihi esse faciendum, ut tacerem. uincat autẽ quæcunq; uobis uniuersis utilior est futura sententia.

DEMOSTHENIS contra Philippum oratio secunda.

CVM iis de rebus, quæ à Philippo aguntur, & contra pacem quotidie committuntur, orationes habeantur: sanè ego in his orationibus tum iustitiæ, tum humanitatis quãdam speciem agnosco; & omnes, qui Philippum accusant, intelligo ea dicere, quæ pro republica uideantur: quæ uero necessariæ res sunt, earum rerum, ut breui complectar, non modo fieri nullam uideo, sed nec eiusmodi quidquã, ut in audiendis oratoribus bene posita opera uideri possit: eoq; rationes ciuitatis iam deductæ sunt omnes, ut, quo quis acrius, atque apertius Philippum ostendat & pacem uobiscum sancitam uiolare, & Græcis omnibus insidias tendere; eo minus, quid agendum sit, deliberare possimus. cuius difficultatis causam huc refero, quod omnes, qui aliena immoderate appetunt, rebus & factis coerceri, non uerbis oportet. primum quidem nos, qui de suggestu dicere solemus, his de rebus metu uestræ inimicitiæ neque decretũ

ullum proferre, neque uerba facere ausi sumus. quæ uero à Philippo aguntur, ut grauia, & acerba, & omnino ciuitati exitiosa, commemoramus: deinde uos, qui hoc in loco deliberaturi considetis, sanè uel ad sententiam egregie dicédam, uel ad ueritatem ex alterius oratione cognoscendam, paratiores estis, quàm Philippus: ad ea uero, quæ nunc ille conatur, impedienda, imparatissimi estis. contingit autem, quod, ut opinor, & necessarium, & consentaneum certe fuit, ut quas res utrique tractatis, & in quibus uestra se exercet industria, in his rebus utrique excellatis, ille quidem in agendo, uos autem in dicendo. quòd si nunc item in uerbis, modo probabilia sint, tantum ponitis, ut ea per se sufficere putetis: neque difficilis, neque laboriosa res est. sin autem id quærimus, quo modo præsentem reipublicæ statum corrigere possimus; néue Philippus, nos omnes fallens, in augendis imperii sui uiribus usque eò progrediatur, ut opes deinde nobis tantas opponat, quantas ferre nequeamus: non eadem, quæ antea, consulendi ratio probanda uobis est; sed ita omnes planè, & qui de republica uerba facitis, & qui auditis, sentire debetis, ut iucundissimis & suauissimis uer-

bis res optimas, & salutares anteponatis. Primum igitur, si quis o Athenienses animo confidit, cum, Philippi potentia quàm longe lateq; pateat, intueatur; neque ullum ab eo reipublicæ periculum imminere, neque contra nos hæc parari omnia iudicat; uehementer miror: uosq; omnes simul rogatos uelim, ut aures mihi uestræ tantisper pateant, dũ eas rationes breui narratione percurro, quæ me, ut & contraria timerem, & hostem statuerem esse Philippum, impulerunt: ut, si rectius ego, quàm alii, de futuris rebus uidear consulere; sententiam meam probetis: sin eorum, qui nihil timendum esse ipsi sibi persuaserunt, probabilior oratio uidebitur; hos sequamini. Ego igitur o Athenienses ita ratiocinor; primum, quæ Philippus pacis tempore suam in potestatem redegerit, Pylas, aliaq; in agro Phocensi. quid igitur? quo modo hac potentiæ accessione usus est? quæ Thebanis cõducunt, non quæ nobis, agere constituit. quam ob rem? quia, ut arbitror, cum plus semper appetat, suasq; cogitationes non ad pacem, non ad otium, non ad ullam iustitiæ partem, sed ad unã ipsius potentiã referat, probe scit, nullam se nostræ ciuitati nostrisq; moribus spem tantã ostẽ-

raturum, aut quidpiam eiusmodi facturum, quo uos adducere possit, ut illi, uestræ utilitatis ergò, aliorum Græcorum quenquam prodatis: contraq; eos esse non ignorat, qui ab æquo, & bono minime discedatis; qui, sicubi dedecus atque ignominiam uideritis, quasi à pestifero angue refugiatis; qui denique, quæ prouidenda sunt, omnia prouideatis; neque secus illi, si quid agere cõtra fas, & æquum aggrediatur, ob uiam ituri sitis, ac si bellum cum ipso gereretis. de Thebanis autem, id quod contigit, fore suspicatus est, ut beneficiis deuincti, quasi referendæ gratiæ loco sinerent illum arbitratu suo reliqua peragere; neque solum non repugnarent, aut impedirent, sed etiam, si iuberentur, iunctis armis unà cum ipso militarent. neque nunc aliud spectat, cum in Messenios, & Argiuos beneficia confert. quæ uestra est eximia sanè laus ò Athenienses. his enim factis Philippus, quid de uobis sentiat, indicauit: sentit enim certe, solos ex omnibus esse, quibus neque lucrum ullum, neque gratia, neque ulla omnino utilitas id persuadere possit, ut uel communem Græcorum libertatem esse prodendam, uel uestram erga eos beneuolentiam immutandã iudicetis.

iure igitur & de uobis ita sensit, & de Argiuis, ac Thebanis aliter; qui nō hæc modo tempora præsens inspiceret, sed superiora etiam mente, & cogitatione repeteret. comperit enim, ut opinor, atque audit, maiores uestros, cum imperium uniuersæ Græcie consequi possent, modo Persarum Regi parere ipsi non recusarent; non solum hunc sermonem nō tulisse, cum Alexander horum proauus legatus his de rebus uenit, sed urbem potius deserere, & durissima quæque pati uoluisse; eaq; demum facinora edidisse, quæ cōmemorare omnes quidem semper uoluere, pro dignitate autem nemo potuit: quare & ipse prætermittam: maiora enim illorū sunt facta, quàm ut ea complecti oratione quis possit. contra uero, Thebanorum, atque Argiuorum proauos cōperit aut barbaro socios, aut non aduersarios in bello extitisse. utrisque igitur propriam utilitatem ita dulcem scit futurā, ut de cōmuni Græciæ cōmodo minimum laborent. statuebat igitur, si uos amicos delegisset, tātisper uos esse amicitiā conseruaturos, quatenus ille iustitiam coleret: sin autem illos sibi adiunxisset, suæ cupiditatis, atque auaritiæ socios adiutoresq; futuros. his de causis & nunc amici-

tiæ ueſtræ ſocietatem illorum anteponit. non enim aut uobis illos numero nauium uidet antecellere: aut, cum in continenti eximiam quãdam potentiam ſibi comparauerit, de mari, atque emporiis minime laborat: aut denique ſermones illos, & promiſſa, quibus pacem adeptus eſt, ex memoria deleuit. uerum enimuero (ſi diis placet) dixerit aliquis, Philippum, hæc uidentem omnia, non auaritiæ cauſa tunc illa feciſſe, neque quòd is eſſet, quem accuſatio mea deſcribit, ſed quòd Thebanorum cauſam iuſtiorem quàm noſtram, exiſtimaret. minime. hac enim potiſſimum excuſatione maxime omnium ipſe excluditur. qui enim Lacedæmonios urbe Meſſene iuſſerit cedere; Thebanis Orchomenum, & Coroneam tradiderit; hæc ſe ideo feciſſe, quia iuſta exiſtimaret, quo figmento poterit probare? At fecit, credo, ui coactus (hoc enim reliquum eſt) & Theſſalorum equitatu, Thebanorum peditatu præter opinionem circuncluſus. metu iſta conceſſit. præclare. itaq; dicunt, Thebanis illum quidem diffidere, neque ſibi amicos iudicare, ſed quia tempus ita poſtulet, diſſimulare. rumoresq; à nonnullis per urbem diſſeminantur, Elateam eſſe muniturum,

hæc uero differt ille quidem , & differet, ut ego iudico : cum Messenius autem , & cum Argiuis impetum in Lacedæmonios facere non differt, sed & milites peregrinos immittit , & pecunias suggerit , & adest ipse ex nimia potentia formidabilis. hostes igitur Thebanorum Lacedæmonios perdit : Phocenses autem ,quos ipse antea perdidit , nunc seruat . quis ista crediderit ? certe enim Philippus, ut quidem ego puto,neque si antea ui adductus contra uoluntatem illa fecisset,neque si nunc de Thebanis male cogitaret, illorum inimicis perpetuus esset aduersarius . sed ex iis , quæ nunc agit, illa quoque de industria ipse se egisse non obscure indicat. quæ siquis omnia ratione, ac mẽte perlustrauerit, dubitare non poterit,quin omnes ab illo quasi machinæ ad oppugnandam rempublicam comparentur . atque hoc ipsum , quod facit , quodam modo iam facit necessitate coactus . sic enim cõsiderate . imperare uult: uos autem imperare cupienti solos duxit aduersarios . iniuriam infert multis iam ab hinc annis , & huius culpæ ipse sibi conscius est optime . quæ enim uobis erepta loca tenet;his factum est,ut reliqua extra periculum omnia possideret . si enim Amphipo-

lim,& Potidæã amitteret;ne domi quidem tuto putaret esse posse. nouit igitur utrunq;, & se uobis insidiari, & uos insidias illius non ignorare, sapere autem uos cum intelligat,odio se uobis esse iure putat. quo stimulo excitatus est,ueritus ne quam à uobis, si occasionem nacti essetis,calamitatem ferret,nisi ipse anteuertisset. his de causis euigilauit, in rempublicam impetum fecit, Thebanorum Peloponnesiorumq; nonnullos eadem sentientes,quos & propter auaritiam habendiq; cupiditatem rebus nouis delectari putat, & propter imperitiam futura non prospicere, omni obsequio studioq; colit. ac licet sanè uel mediocriter sapientibus exempla illa perspicue uidere, quæ mihi,& cum ad Messenios & cum ad Argiuos dicerem,contigit exponere. nec, opinor, eadem apud uos commemorasse fuerit inutile. Quam inuitos, dicebam, ò Messenii, Olynthios putatis audisse, si quis contra Philippum illo tempore uerba faceret,cum Anthemuntem,cuius urbis possessioné superiores omnes Macedoniæ reges summe cõ cupierant, ipsis concedebat? aut cum, eiectis Atheniensium colonis, Potidæam dono dabat? aut cum uestras inimicitias ipse quidem su

ſceperat, illis autem fruendam regionem permiſerat? an expectaſſe, eadem ipſos eſſe paſſuros; aut, ſiquis diceret, credidiſſe? ne putetis. at tamen, dicebam, cum aliena exiguum ad tempus poſſediſſent, propria in multos annos illo eripiente amiſerunt, coacti turpiter abire, cum non modo uicti, ſed proditi, ac uenditi etiam à ſuis eſſent. non enim rebus publicis tutæ ſunt nimiæ cum Tyrannis familiaritates. Quid porrò Theſſali? an putatis, dicebam, cum ipſorum tyrannos Philippus eiiciebat, & inſuper Nicæam ac Magneſiam reſtituebat, futurum timuiſſe, ut apud ipſos nunc Decemuiratus conſtitueretur? aut, qui Pylæam elargitus erat, ut his propria ipſorum uectigalia eriperet? nequaquam. at hæc euenerunt, & perſpicua ſunt omnibus. uos uero, dicebam, dantem, & promittentem ſpectate Philippum: aſpectum autem, & familiaritatem illius, cum iam uos deceperit, atque in fraudem induxerit, ſi ſapitis, auerſamini. tuendis, & conſeruandis urbibus multa mehercule, neque ea uniuſmodi ſunt excogitata; ut aggeres, muri, foſſæ, & huius generis alia. quæ quidem ſunt omnia manufacta, & impendia requirunt maxima. unum autem natu-

ra commune quoddam ſapientium propugnaculum in ſe ipſa comparauit; quod omnibus utile illud quidem eſt, ac ſalutare, ſed rebus publicis contra tyrannos maxime. quidnam igitur hoc eſt? diffidentia. iſtam conſeruate: iſtam tenete mordicus: iſtam ſi non dimittetis, nihil graue ſuſtinebitis. quid igitur cupitis, dicebã? libertatem? num'ne Philippum ab hac ita uidetis eſſe alienum, ut nec nomen ipſum ferat? Reges enim, & tyranni, libertatis hoſtes omnes ſunt, legibusq́; contrarii. non cauebitis, dicebam, ne, dum uos è bello cupitis eximere, dominum inueniatis? hæc illi cum audiſſent, ac planè tumultuarentur, aliaq́; à legatis multa & me præſente, & iterum poſtea cognouiſſent; nihilo minus, ut res indicat, Philippi amicitiam, promiſſaq́; ſequentur. neque uero eſt, cur abſurdum uideatur, ſi Meſſenii, & Peloponneſiorũ nonnulli, contra quàm optima ratio perſuadet, aliquid committunt. rectè abſurdum uideretur ò Athenienſes, uos ſi peccaretis, qui & ſapitis ipſi, & monentibus nobis aures datis, monentibus inquam, id quod res eſt, inſidiis rem publicam peti, indagine cingi, futurum ut per ueſtram ignauiam, ſenſim, &, ut uideo, uobis

imprudentibus eò deueniat, ut miserrima quæque sustineat. adeo uobis & præsens uoluptas, & otium pluris, quàm mox futuri commodi spes, est. Verum, quæ uobis agenda sint, uosmet ipsi postea, si modo uestri cura uobis erit, deliberabitis: quæ uero nunc ad responsa legatis danda statuere uos oporteat, hæc ego iam exponam. sed enim eos, qui promissa illa detulerunt, quibus adducti pacem fecistis, huc aduocare æquum erat. nam neq; ipse unquam, ut legationem obirem, animũ inducere potuissem; neque uos certe, ut arma deponeretis, si Philippum, pacem assecutum, ea, quæ facit, facturum iudicassetis. sed erant longe ab his aliena, quæ tum dicebantur. Erat item æquum, & alios accersere. quos? eos nimirum, qui, cum ego, facta iam pace, è posteriore legatione, quam iurisiurandi recipiendi causa obiueram, reuersus, deceptam rempublicam intelligens, futura prædicebam, deosq; simul hominesq; contestans, Pylas, & Phocenses prodi uetabam, mirandum esse negabant, si difficilis quidam ac morosus ego homo essem, quando quidem aquam biberem: Philippus enim, si aduenerit, nihil ex uestra sententia non administrabit Thespias, & Platæas

muniet: Thebanorum iniuriis finem imponet: Cherrhonessum sua unius impensa perfodiet: Eubœam, Oropum uobis pro Amphipoli resti tuet. hæc enim tunc pro concione dicta esse, non dubito quin memoria teneatis: quanquam memores iniuriarum esse non admodum soletis. quoq; turpius nihil est, decreuistis, ut posteri quoque hanc ipsam pacem cum bona spe reciperent: ita penitus isti uos promissis induxerunt. quorsum autem hæc ego nunc commemoro? & istos huc aduocandos esse dico? uere mehercule uobis, ac libere narrabo, neque à me quidquam occultabitur. non ob eam causam aduocari eos oportere dico, ut ego illis, illi pariter mihi conuitium faciant, ex quo meis inimicis noua capiendæ iterum à Philippo pecuniæ præbeatur occasio: neque uero, ut frustra garriam: sed quia futurũ puto, ut ea, quæ Philippus agit, uehementius, quàm nunc, aliquando uos afficiant, propterea dico. uideo enim, quo modo res serpat. quòd utinam uera ne uaticiner: ac uereor, ne proprius iam hæc adsint. quãdo igitur uobis ea, quæ contingunt, negligere amplius non licet; & ad euertendam rempublicam hæc spectare, non iam à me, aut à quoquã

discitis,

discitis, sed omnia ipsimet inspicitis, optimeq́; intelligitis: uehemens, ut opinor, in animis uestris exardescet iracundia. sed uereor, ne, tacentibus iis, qui nostra mala peperere, quia sibi ipsi corruptelarum conscii sunt, ii, qui rempublicam istorum culpa grauiter laborantem sanare aliqua ex parte conantur, ad extremum ex hoc facto uestram offensionem pro fructu excipiant. uideo enim ita contingere, ut iracundiã suam non in eos, qui peccarunt, sed in eos maxime, qui sub manu sunt, non nulli effundant. dum igitur & spirat adhuc, & aliquam formam respublica retinet; dum orationes nostras uicissim exaudimus: ego, Athenienses, unumquéque uestrum, etsi optime nouerit, monitos tamen etiam atque etiam à me uolo, quis uobis persuaserit, ut Phocenses, ac Pylas destitueretis: quibus ille potitus, uiam sibi in Atticam regionem ac Peloponnesum patefecit, eoq́; rem deduxit, ut non iam de alieno iure tuendo, nec de longinqua alia possessione, sed de Attica Athenienses, & de bello circa ipsam urbem gerendo deliberandum uobis esset. quod quidem bellum, cum affuerit, unicuique dolorem, ac molestiam dabit: illo autem, illo cõtractum est die.

nisi enim uos decepti tunc essetis, negotii respu. nunc nihil haberet. certe enim neque nauali pugna uictor in Atticam unquam classe uenisset Philippus, neque pedestribus copiis ultra Pylas progressus & Phocenses esset: uerum aut abstineret ab iniuria, pacemq; seruãs quiesceret; aut, si bellũ gereret, eiusmodi fortuna uteretur, qualis illa fuit, cuius causa pacem antea cõcupiuit. hæc ut uos commonefacerem, satis commode à me dicta sunt: ut uero diligentius inquirantur, omnes dii prohibete. neminem enim uelim, ne si exitio quidem dignus sit, simul cum omnium periculo, ac damno pœnas luere.

DEMOSTHENIS Philippica tertia.

CVM multæ, ò Athenienses, orationes in omni ferè concilio de iis iniuriis habeantur, quæ non uobis modo, sed reliquis etiam Græcis à Philippo, ex quo pacem fecit, inferuntur; cũq; certum mihi planè sit, dicturos esse omnes, etsi re non idem præstent, oportere tum uerbis, tũ uero rebus ipsis prospicere, ut ille abstineat ab iniuria, meritasq; pœnas pendat: eò deducta, progressaq; omnia cerno, ut uerear, ne quod dicam, minus pie illud quidem, sed uere tamen dici possit. Ego, si, quod maxime contra rem pub. foret, oratores omnes suadere, uosq; suffragiis uestris comprobare uoluissetis, nihilo deteriore loco, quàm nunc est, fuisse Rempu. futuram arbitror. cumq; non una fortasse, aut altera, sed multæ sanè causæ sint, quamobrem in hunc statum, atque in hanc fortunam res nostræ deuenerint: tum uero maximam, si diligẽter examinetis, huius incommodi culpam sustinere eos reperietis, quibus ad gratiam cõcionari, quàm, quæ optima sunt, dicere, magis placet.

quorum nonnulli cum honorem, ac potentiam, quam sibi eo nomine maximam compararunt, cum silentio tueantur, futura ratione non prouident, sed ne uos quidem prouidere arbitrantur. alii uero eos, qui gerendis in rebus uersantur, accusantes, & calumniis circunuenientes, nihil aliud agunt, quàm ut ciuitas quidem ipsa de se ipsa pœnas capiat, & in hoc se exerceat: Philippo autem, quæcunque uult, & dicere liceat, & facere. uobis hæc est familiaris, atque usitata gubernandæ reipub. ratio. à quo fonte perturbationes, erroresq; nostri deriuantur. Peto autem à uobis Athenienses, ut, si, dum ueritatem aperit, liberior fuerit oratio mea, ne quid propterea uos mihi succenseatis. sic enim considerate. uos libertatem sermonis aliis quidem in rebus ita communem omnibus in ciuitate putatis esse oportere, ut eam & peregrinis hominibus, & seruis etiam ipsis impertiamini: & quidem famulos multos maiore apud uos licentia quidquid uolunt, loquentes, quàm ciues in nõnullis aliis ciuitatibus, licet inspicere: ex conciliis autem illam omnino eiecistis. ex quo uobis hoc deinde contigit, ut in conciliis habendis omnia ad uoluptatem referatis, uestræq; au-

res iis pateant, qui beneuolentiam uestram blã ditiis, & assentationibus colligere non sibi turpe ducunt, in rebus autem, ac factis de summa iam republica periclitemini. si igitur eadem & nunc sententia, idemq; uobis animus est: quid dicam, non habeo. sin ea, quæ ciuitati expediũt, audire sine assentatiõe uolueritis: promptus ad dicendum, paratusq; sum. nam etsi pessime se habet, multisq; partibus comminuta respublica est: tamen eam, si modo in posterum, uti par est, aduigilare uelitis, sanare, planeq; in integrum restituere uobis licet. dicam, quod incredibile uideri potest, sed id tamen uere dicam: quod antea rempub. in rebus gestis maxime labefactauit, id ipsum in gerendis maxime confirmabit. quidnam igitur id est? hoc sanè, quòd, omnia uobis minima maxima negligentibus, de suo statu deiecta respublica est. alioqui, si nihil à uobis neglectum, aut prætermissum esset, neque tamen respublica non cõcidisset; ne spes quidem melioris fortunæ superesset. nunc autem, uestram quidem ignauiam, ac negligentiam deuicit Philippus; ciuitatem uero minime deuicit; neque uos ab illo non modo superati, sed ne commoti quidem estis. quòd si Philip-

pum nobiſcum bellum gerere, pacemq́; uiolare omnes confitemur: quid aliud oratori dicendum, conſulendum'ue eſt, quàm quo modo illatas iniurias quamtutiſſime ac facillime referamus? uerum enimuero cum ita abſurde quidam animati ſint, ut & Philippo ciuitates occupante, & multa, quæ ueſtra erant, poſſidente, omnes denique homines contra ius & æquum diuexante, nonnullos tamen ferant qui è nobis eſſe aliquos, quorum opera bellum ſuſcitetur, in concionibus dictitant: hoc ut attente animaduertatur, atque etiam ut corrigatur neceſſe eſt. timendum eſt enim, ſiquis, ut aliquando Philippum ulciſcamur: dixerit ac ſuaſerit, ne is in concitati belli culpam incurrat. ego autem hoc primum omnium dico, aperteq́; pronuncio: nunquid uobis deliberandi facultas eſt ò Athenienſes, utrum præſtet habere, pacem an bellum? nam ſi ut hinc ordiar, pacem habere ciuitas poteſt; & hoc in manu noſtra eſt: pacem ut amplectamur ego quidem auctor ſum: quiq́; ita ſentiat, ab eo ut & uerbis, & re ſine ullo fuco in hoc elaboret, precibus contendo. ſin Philippus manibus arma geſtans, magnoq́; ſtipatus exercitu, nobis quidem pacis nomen oſten

tat, re autem uera facit ea, quæ hostes in bello solent: quid aliud, quàm iniurias nostras ulcisci, ac uindicare debemus? pacem sanè appelletis, licet, quemadmodum ille. sed si quis istam uere pacem existimat esse, in qua ille, cum cætera iam omnia subegerit, ad nos recta contendet: primum quidem insanit: deinde, pacem illi à uobis esse, non uobis pariter ab illo, statuit. nimirum hoc est, quod effusa omni pecunia Philippus emit; ut ipse quidem uim uobis inferat, à uobis autem contra nulla referatur. quòd si eò usque ita pergemus, quoad ille bellum se cõtra nos gerere fateatur: omnium erimus stultissimi: neque enim, uel si in Atticam ipsam, ac Piræeum ingrediatur, hoc fatebitur: si quidem ex iis, quæ in alios admisit, coniecturam capere oportet. Hic est, qui Olynthiis, cum ab eorum urbe stadiis quadraginta distaret, alterutrum pronunciauit necesse esse, uel eos in Olyntho non habitare, uel se in Macedonia. deinde, siquis eũ propterea accusaret, conqueri, & ad causam dicendam legatos mittere non desiit. At qualis in Phocenses fuit? ad quos tanquam ad socios & amicos accessit. & erant, qui ipsum comitabãtur euntem, Phocensium legati. & apud nos

multi, eam Philippi profectionem non utilem Thebanis fore, contendebant. eodemq; artificio usus etiam Phæras antea occupauit; cum in Thessaliam ut amicus ac socius uenisset. Proxime autem miseris Oritis, milites, dixit, beneuolentiæ causa se misisse, qui res eorum inuiserent: audire enim ipsos inter se dissidere, & domesticis discordiis laborare: esse autem bonorum sociorum, atque amicorum, eiusmodi temporibus non deesse. an existimatis, cum ille eos, qui nihil ei nocere, fortasse autem, ne quod ipsi detrimentum acciperent, cauere potuerunt, per fraudem opprimere, quàm in dicto bello aggredi maluerit; prædicturum uobis bellum esse, ac denunciaturum, ante quàm inferat? præsertim dum ad illius fraudes ita conniuetis, ut uoluntario decipi uideamini? ne credatis. etenim sit omnium hominum stultissimus, si cum uos ipsum læsi minime accusetis, sed è uobis ipsis quosdam reos faciatis, & condemnatos uelitis, ille uos moneat, ut ciuili contentione sedata, contra ipsum conuertamini: simulq; orationibus eorum, quos pecunia corrupit, ultro se se priuet: quibus quidem orationibus uos remorantur, cum dicant, minime illum contra

uos

uos bellum gerere. prò Iupiter, est ne aliquis sana mente præditus, qui cum iudicare uelit, bellum contra se geratur, nec ne, uerba potius, quàm facta consideret? nemo certe. Philippus igitur in ipso pacis initio, nondum Diopithe duce, neque missis in Cherrhonesum iis, qui nunc præsidio sunt, Serrium, & Doriscum occupabat; milites q́;, quos noster dux immiserat, è Serrio muro, & sacro monte expellebat. atqui, cum hæc efficeret, quid agebat? pacem enim certe iurauerat. neque uero quisquam dixerit, quid ista continent? aut quid est, cur his de rebus respub. laboret? utrum enim parua ista sint, aut uobis omnino negligenda, alia oratio est. æquitatem uero, ac iustitiam siue tu paruis in rebus, siue in magnis lædas, æque pecces. agedũ nunc, cum in Cherrhonesum, quam et Rex Persarum, & omnes Græci nostram esse statuunt, peregrinos milites immittit, & auxilium se ferre profitetur, & hæc ipsa significat, quid agit? negat enim se bellum contra uos gerere. ego autem, tantum abest, ut hæc agentem pacis conditionibus stare censeam, ut qui Megaras tentet, qui in Eubœa tyrannidem constituat, qui nunc in Traciam proficiscatur, qui in Pelo-

ponneſo exitioſa machinetur, qui omnia, quæ cunque agit, cum imperio agat, eum & pacem dirimere, & bellum iam nunc gerere cõtra uos dicam. niſi uero eos, qui machinas admouent, pacem ſeruare dicetis, uſque dum ariete muros percuſſerint. uerum non dicetis. qui enim ea facit, ac ſtruit, quibus ego affligi poſſim, is mihi bellum infert, etiam ſi non dum plagam inferat, neque iaculum immittat. quibus igitur de cauſis pericula uobis creentur, ſi quid cõtigerit? his, ſi Helleſpontum ille à uobis abalienet: ſi Megaras, & Eubœam, contra uos bellum gerens, in ſuam ditionem redigat: ſi Peloponneſum in ſuas partes traducat. an ego, qui aduerſus rem pub. huiuſmodi machinas inducat, atque adornet, hunc ego pacem ſeruare uobis dicam? longe abeſt. uerum quo die Philippus Phocenſes perdidit, ex illo die ipſum ego contra uos bellum gerere iudicaui. uos autem, ſi ueſtras iniurias nulla præterea interiecta mora uindicetis, ſapienter etiam num facturos dico: ſin moram adhuc interponitis, fruſtra mox iſtam facultatem deſideraturos. in quo ego aliorum conſilia ita non probo, ut neque de Cherrhoneſo nunc, neque de Byzantio conſiderandum eſſe cenſeam,

uerum faciendum quidem, ut his opitulemur, ut ab iniuria defendamus, ut ducibus, qui nũc ibi sunt, necessaria quæque subministremus; sanè uero, ut de Græcis omnibus, tanquam in maximo periculo constitutis, deliberetur. quibus autem rationibus, ut usque adeo nobis timeam adductus sim, uolo uobis commemorare: ut si probabilia dico, iisdem, quibus ego, conciliis adducti, curam aliquam, si de aliis iam non libet, at saltem de uobis ipsis suscipiatis: si uero inania uerba effundere, & arroganter uideor efferri? mihi tanquam insanienti neque nunc, neque in posterum uestras aures accommodetis. quod igitur ex paruo, atque humili, (talis enim ab initio fuit) magnus, ac sublimis Philippus euasit; quòd inter Græcos ipsos neque fides est, neque concordia; quòd multo fuit admirabilius, ut tantus ex illo fieret, quàm ut hoc tempore, cum multa iam occupauerit, reliqua imperio suo, potestatiq; subiiciat; & quæcunque huiusmodi possem exponere, prætermittam. sed illud uideo concedere illi cunctos homines, exemplo uestro inductos, quod antea semper omnes Græci ne concederent, bella susceperunt. quidnam inquam? ex

ipsius libidine omnia administrare, atque adeo unumquenque bonis exuere, & Græcorum iura usurpare, & urbes in seruitutem ui redigere. atqui uos imperium Græciæ tres, & septuaginta annos tenuistis; tenuere undetriginta Lacedæmonii: non nihil etiam Thebani his extremis temporibus post Leuctricam pugnam floruere: attamen neque Thebanis, neque Lacedæmoniis, ne uobis quidem ipsis ò Athenienses hoc idem à Græcis concessum est, ut ex libidine omnia administraretis. minime id quidem unquã. sed uobis, immo uero illis, qui tum erant, Atheniensibus, quòd erga nonnullos insolentiores uiderentur esse, statuere omnes bellum inferendum: statuere inquam, non ii modo, qui iniurias acceperant, sed simul etiam ii qui, quod in ipsos commissum à nobis quærerentur, nihil habebãt. rursus autem Lacedæmoniis imperãtibus, & eandem potentiam, quæ penes uos fuerat, adeptis cum ultra quàm iustitia præscriberet, progredi conarentur, & antiquum statum supra modum labefactarent, omnes, etiam qui læsi minime fuerant, tamen ad bellum conspirarunt. ecquid alios commemorem? nos enim ipsi, & Lacedæmonii, cum neque uos ab illis, ne-

que illi à nobis iniuriam ullam accepiſſent; ta-
men, ut alienas iniurias ulciſceremur, ſuſcipien
da arma putauimus. tametſi quæcunque uel à
Lacedæmoniis in illis triginta annis, uel à ma-
ioribus noſtris in ſeptuaginta commiſſa ſunt,
minime cum iis iniuriis, quibus Philippus in
tribus & decem non integris annis, ex quo e-
mergere cœpit, Græcos affecit, conferenda ui-
dentur: conferenda autem? immo multis parti
bus inferiora ſunt. idq; breui oratione declara-
re facile eſt. Atque ego Olynthum ſanè, & Me
thonem, & Apolloniam, & in Tracia duas ſu-
pra triginta urbes non commemoro: quas om-
nes ita crudeliter deleuit, ut earum ne ueſtigium
quidem ullum prætereuntes agnoſcant. etiam
Phocenſem nationem tantam æque crudeliter
exciſam prætermitto. at uero Theſſalos quo mo
do tractauit? non ne urbes eorum, non ne res
publicas euertit, & apud ipſos Tetrachiam con
ſtituit; ut non ſingulæ modo urbes, ſed natio-
nes iam ſeruiant uniuerſæ? in Eubœa uero non
iam urbes impoſita tyrannide premuntur, idq;
in inſula Thebanis, Athenienſibusq; proxi-
ma? non palam in epiſtolis ita ſcribit, mihi ue-
ro pax cum illis eſt, qui meum imperium non

recusant? neque uero hæc tantummodo scribit, non etiam re exequitur. nam in Hellespontum abiit: primum in Ambraciam est profectus. Elidem tenet, urbem amplissimam in Peloponneso. Megarensibus insidias ante fecerat. neque Græcia iam illius auaritiam, neq; barbaries omnis capit. & hæc intuentes, atque audientes omnes Græci, tamen legatos inuicem non mittimus, neque commouemur; sed ita male affecti, ita fracti animo per urbes sumus, ut in hodiernum diem nihil, quod prodesset reipubli. aut quod omnino oporteret efficere; neque in unũ conciliari, neque societatem, & amicitiam auxilii causa coire potuerimus: sed illum maiores uires in dies colligentem non attendimus: &, ut mihi quidem uidetur, id temporis, dum alius interit, quisque in lucro ponit; pro salute uero Græciæ nihil cogitat, nihil agit: quandoquidẽ, ut impetus febris, alterius'ue mali, cum abesse longissime putatur, tum confecto periodo rursus accedit; ita nemo sanè futura prænoscit. nec uero uos illud præterit, quæcunque Græci à Lacedæmoniis, aut à uobis passi sint, ab iis tamen esse passos, quos ipsa Græcia genuerat. ac simillimum aliquis id putauerit, quod in am-

plis opibus legitimo filio contingit: qui si præter bonum & rectum aliquid committat, hanc ipsam ob causam dignus sanè obiurgatione, ac reprehensione sit; attamen neque pro alieno habendus; neque hereditatis expertem, licet hæc fecerit, æquum est ut eum appellemus. quòd si seruus, aut nothus ea, quæ ad illum lege non ueniunt, disperdat, ac dissipet: dii immortales, quãto grauius esse facinus, quantoq; maiore dignũ iracundia, homines clmauerint. in Philippo eiusq; rebus gestis eadem ratio est: non solum enim Græcus non est; uerum ne ulla quidem ex parte Græcos attingit: at barbarus, ex qua natione? non ex ea, quam nominare honeste possis; sed profligatus, ac perditus Macedo, è qua gente nec seruum frugi, aut industrium maiores nostri ullum emebant. hic tamen quid in nos extremæ contumeliæ prætermittit? non ne præter urbes solo æquatas, Pythios ludos, commune Græcorum certamen, ipse constituit, qui si adesse non possit, seruos mittit certamini præfuturos? non in eius potestate Pylæ sunt, eæq; uiæ, quà transitus in Græciam est? non hæc loca custodiis, ac peregrinis militibus insedit? non præcipuam diuini oraculi sedem, uobis exclu-

ſis, & Theſſalis, & Dorienſibus, reliquisq; po-
pulis ad publicum Græciæ concilium conueni
re ſolitis, unus poſſidet? cuius loci atque hono-
ris copia fieri ne Græcorum quidem cuiquam
ſolet. iam uero Theſſalis quibus legibus admi
niſtrari ciuitates eorum oporteat, præſcribit: mi
lites peregrinos mittit, alios qui ſinu maris oc-
cupato Eretrienſem populum eiiciant, alios qui
Philiſtidem Oreo tyrannum imponant. quæ ta-
men intuentes Græci ferunt, eorum conſuetudi
nem, ut mihi uidetur, imitantes, qui grandi-
nem ſpectant, & nequam inde calamitatem pa
tiantur, ſinguli ſeparatim uota faciunt, prohi-
bere uero nemo conatur. ſic non modo iniu-
riarum, quas Græciæ Philippus infert, ultor ne
mo eſt, ſed nec earum, quas in ſe ipſo quiſque
patitur: hoc enim iam extremum eſt. non ad
urbes Corinthiorum, Ambraciam, ac Leuca-
dem iuit? non Achæis Naupactum eripuit. Ae-
tolisq; traditurum iureiurando confirmauit? nō
Echenum Thebanis extorſit? & hoc tempore cō
tra ſocios ueſtros Byzantios non proficiſcitur?
omitto reliqua. at Cardiam in Cherrhoneſo ma
ximam urbem tenet. quæ cum feramus indi-
gniſſima atque grauiſſima, procraſtinamur ta-
men

men omnes, ac languescimus, & ad eos, qui pro
pè sunt, spectamus, mutuo diffidentes, cum il
le nobis omnibus aperte adeo iniurias inferat.
qui cum omnes ita petulanter, contumelioseq;
tractet; posteaquàm unumquenque nostrum de
uicerit, qualem futurum existimatis? Nunc
causas consideremus. non enim sine ratione,
iustáue causa tam alacri animo uel tunc ad li-
bertatem retinendam omnis Græcia consen-
tiebat, uel nunc ad perpetiendam seruitutem.
erat profecto, erat quiddam ò Athenienses eo
tempore, quod minime nunc est, multorum in
mentibus insitum, atque inclusum, quod & Per
sarum diuitias uicit, & Græciæ libertatem con-
seruauit, & maritimis, terrestribusq; pugnis in-
uictum permansit: quod quia nunc amissum
est, ideo corrupta Græcia languet, ideo sunt om
nia ex omni parte perturbata. quid igitur illud
erat? nihil sanè artificiosum, nihil callidum;
hoc, inquam, quòd uniuersi odio proseque-
bantur eos, qui pecunias aut ab imperare cupiē
tibus caperent, aut ab iis, quibus Græciam la-
befacere, & contaminare in animo esse. & sa-
nè difficillimum erat, ut quispiam in largitio-
nis crimine deprehenderetur. quòd si quis hu-

iusmodi culpæ affinis esset, grauissima pœna pu nicbant. non deprecationi, non ueniæ locus ul lus relinquebatur. quo fiebat, ut singularum re rum occasionem, quam sæpe & negligentibus contra diligentes, & otiosissimis contra maxi me strenuos fortuna defert, tum quidem ab o ratoribus, aut à ducibus emere nemo posset. non tum pecunia tanti erat, ut nostram concor diam dissolueret; non ut barbaris, & tyrannis fidem haberemus; non denique ut tale quid quam committeretur. at hæc nunc, tanquam in foro, turpissimo mercatu omnia uenierunt: ho rumq; in locum inducta sunt ea, quibus orbis reip. conuersus est, & quibus factum est, ut no uo quodam morbo Græcia moriatur. quænam sunt hæc? inuidia, si quis pecuniam accepit: ri sus, si is, qui accepit, fateatur: uenia, si addu ctus in iudicium conuincatur: odium, si quis in hunc inuehatur: & reliqua omnia, quæ lar gitiones consequuntur. Sunt sanè uobis clas ses, sunt milites perquam multi: est, unde pecu nias colligatis: pro apparatu reliquo nihil deest: suppetunt ea, quæ quibus ciuitatibus contin gunt, florere eas, & uiribus inter cæteras excel lere iudicamus. atque hæc præsidia cum nunc

& multo plura uobis sint, & maiora, quàm maioribus uestris unquam fuerint: ea tamen inutilia, otiosa, inania ab iis, quorum sententiæ uenales sunt, omnia redduntur. Status hic est nũc nostræ reip. quẽ uos certe ipsi cernitis: neq; me teste indigetis. superiora tẽpora quàm his dissimilia, planeq; contraria fuerint, ego uobis ostendam, non oratione ex me ipso deprompta, sed literis maiorum nostrorum prolatis: quas illi in columna Aenea incidi, inscribiq;, atque in arce collocari uoluerunt: non ut ipsi se ad bene agendum excitarent (etenim sine his literis, quid faciendum esset, præclare nouerant) sed ut monumenta uobis, exemplaq; relinquerent, quæ intuentes, quales in uindicanda largitione uos deceret esse, disceretis. quid igitur literæ dicũt? Arthmius, inquiunt, Pythonactis filius Zelites infamis esto, hostisq; populi Atheniensis, ac sociorum, & ipse, & eius omnes posteri. deinde, cur id factum fuerit, subscripta causa est, quòd aurum ex Media non Athenas, sed in Peloponnesum intulerat. hæc sunt in arce inscriptæ literæ. At uos per deos immortales considerate, & cum animis uestris inspicite, quid tandem Athenienses ii, qui tum illa agebant, spe-

ctauerint, quæ dignitas in illis, quæ fuerit auctoritas. illi Zeliten nescio quem Arthmium, Persarum regi seruientem (nam Asiæ oppidum est Zela) quia domino suo morem gerens, in Peloponnesum, non Athenas, aurum intulerat, hostem ipsorum, ac sociorum, infamemq; simul cum tota stirpe litteris publicis declararũt: neq; uero quispiã id genus pœnæ leuius existimarit ob eam rem, quod Zelita non admodũ laboraret, si sibi communi Atheniensium iure in posterum interdiceretur: nam non ita se habet. uerum, cum in legibus, quæ de cæde sancitæ sunt, scriptum sit, quibus de causis is, qui cædis reus esset, pœnas ne daret, sed homicidium commisisse impune foret; INFAMIS legis uerba hæc sunt, OCCIDATVR: nimirum hoc significatur, eiusmodi hominem nõ modo impune, sed etiam cum summa interfectoris gloria interfici posse. ergo illi curandam sibi Græcorum omnium salutem existimabant: nisi enim hoc animo essent, certe, si quos in Peloponneso pretio quis emeret, aut corrumperet, non laborarent. quos uero accepisse munera cognorant, ita grauiter in eos, atque acerbe animaduertebant, ut etiam publica infamia nota-

tos uellent. nimirum his de causis tum Græci barbaris, non barbari Græcis, formidabiles erant. at uero nunc dissimilis ratio est: nam neque in hac re, neque in aliis tales estis, quales illi fuerunt: at quales estis? scitis ipsi: quid enim ego singulis de rebus uos accusem? nec uero dissimilis, & melior, quàm uestra, cæterorum Græcorum conditio est. quare, mihi credite, & multo studio, & optimo consilio res indiget: quo, inquam, consilio? iubetis explicari? nec, ubi explicauero, irascemini? recita ex libello.
RECITATIO LIBELLI. *Sed stultus quidam, & planè fatuus est eorum sermo, qui consolari nos uolunt, cum ita dicant, nondum sanè talem esse Philippum, quales olim erant Lacedæmonii: qui cum & mari, & continenti toto imperarent, regem autem Persarum socium haberent, neq; sustinere eos uis ulla posset; nostræ tamen ciuitatis ea uirtus fuit, ut & illos damnis afficeret, & ipsa perduraret incolumis. atque ego sic existimo, cum ad totius ut uno uerbo complectar, reip. rationem perturbãdam non mediocris accessio facta sit, ut superiorum temporum nunc ne speciem quidem ullam, imaginem' ue cernamus, nihil tamen perin-*

de uel immutatum, uel adauctum, atque ea, quæ ad rem militarem pertinent. Primum enim, Lacedæmoniis ea tempestate, nec non reliquis omnibus Græcis hoc in consuetudine fuisse audio, ut quatuor, aut quinque mensibus, quoad anni tempus ferret, militarent; cumq; interim hostium regionem assiduis incursionibus uexassent, militibusq; & urbanis exercitibus deuastassent, rursus domum se se reciperent. Erat illud hominum genus adeo simplex, & apertũ, immo uero ita aptum, atque accommodatum ad morem, consuetudinemq; ciuilem, ut à nemine res ulla pretio emeretur, sed legitimũ quoddam, apertumq; bellum esset. at contra nunc certe uidetis proditorum uitio pleraque periisse, nihil in acie geri, nihil in pugna. Philippum, uero, quocunque libuerit, proficiscentem non armatorum Phalangas ducere secum auditis, sed eum tenuem uelitum, atque externorum sagittariorum manum, & huiusmodi subsequi castra: quibus ille copiis robustus ac ualens, cum in eos, qui ex domesticis discordiis infirmi perturbatiq; sunt, impetum fecit, neq; obuiam pro tuenda regione quisquam propter mutuam diffidentiam egressus est, admotis machinis op-

pugnat. taceo, quàm nihil sua referre putet, utrum æstas, hyems'ue sit; qui nullam anni partem eximat, in qua otiosus esse uelit. quæ cum omnes uideamus, rationem inire nos oportet, quo modo ne bellum intra fines nostros admittamus: neque committendum, ut stultitiam illam, qua tunc Lacedæmoniorum bello usi sumus, quasi bonum exemplum imitantes, ad exitium præcipitemur: sed potius omni studio, omniq; uigilantia ita agendum, ita comparandum nobis est, ut sese ille intra sui regni terminos cõtineat. neque uero manus cõseri, & uniuersam remp. in discrimen adduci, mihi placet. nam, quemadmodum à natura tributum uobis est, ut in bello multis sanè rebus uestra melior conditio sit, si modo occasionibus, & officio uestro nõ deesse, animum inducatis: (est enim illius regio ita sita, ut uniuersæ ferè diuexandæ, ac diripiendæ facultatem habeatis; sunt præterea huiusmodi sexcenta) sic ille ad prælium exercitatior uobis est. neq; illud tantum est animaduertendum, ne illum locorum oportunitate usi, inultum esse patiamur: sed hoc etiã magis, ac magis considerandum est, ut eos, qui causam illius in concione tuentur, odio prosequamini.

ſic enim uelim exiſtimetis, non licere uobis extra urbem hoſtes ſuperare, niſi prius in ipſa urbe eos, qui hoſtibus operam nauant, ſupplicio mulctetis. quam quidem ad rem, ita mihi Iupiter, omnesq; dii ſalutares ſint, & facultas uobis, & uero etiam uoluntas deeſt. in eam autem deueniſtis ſtultitiam dicam, an delirationem, aut quo nomine appellem? (ſæpe enim mihi uenit in mentem uel hoc pertimeſcere, ne quis dæmō res noſtras exagitet) ut, uel quia conuitiis, quæ in alios petulantius iactantur, uel facete dictis oblectemini, uel quia planè inuideatis, quacūque de cauſa mercenarios oratores, quorum nec negare quidem nonnulli audeant ſe tales eſſe, dicere iubeatis, & ſi quibus conuitia faciant, rideatis. nec uero hoc quodam modo graue eſſet; tametſi graue quidem ſit: uerum accedit illud, quòd his ipſis poteſtatem adminiſtrandæ reipubli. maiorem tribuiſtis, quàm iis, qui pro ueſtra ſalute concionantur. atqui, talibus oratoribus aures præbere uelle, quantarum calamitatum cauſa ſit, inſpicite. dicam autem, quæ uobis omnibus nota erunt. Erant in urbe Olyntho, ex iis, qui publicam rem gerebant, nonnulli, qui Philippi partibus fauerent, & illi omnibus

nibus in rebus inseruirent: nonnulli autem, qui æquum, & bonum, maximeq́; ciuium libertatem tuerentur. utri autem patriæ perniciem intulerunt? aut utri equitum turmas prodidere, quibus proditis Olynthus interiit? certe ii, qui Philippo studebant, quiq́;, dum ciuitas illa staret, eos, qui optima consulebant, ita insectabantur, ita calumniis circumueniebant, ut ab his populus Olynthius Apollonidem, uel in exilium pellere persuasus sit. At uero non istos hæc consuetudo solos perdidit, præterea nullos. nã in Eretria, cum Plutarchus simul cum peregrinorum militum præsidio abiisset; & urbem, portusq́; ostia populus teneret; nonnulli ad uos, nonnulli ad Philippum inclinabant. hos cum miseri, atque infelices Eretrienses sæpe, immo uero semper audirent, ad extremum eos, qui uestras partes in concione defendebant, eiicere persuasi sunt. enimuero Philippus, ut amicũ, & socium possis agnoscere, cum ad eos Hipponicum, & mille peregrinorum militum misisset, portus muros demolitus est, ac tyrannos tres imposuit, Hipparchum, Autumedontem, Clitarchum: & præterea, cum iam aspirarent ad libertatem recuperandam, semel, atque ite-

rum expulit, tum quidem externis militibus cũ Eurylocho, deinde uero cum Parmenione misſis. quid multa? in Oreo ſanè Philiſtides, & Menippus, & Socrates, & Thoas, & Agapæus quod omnibus cernere licebat, operam Philippo nauabant. atque hi nunc urbem tenent. Euphræus uero quidam, qui etiam in urbe noſtra olim habitauit, hic cum id ageret, ut libertatem Oritæ retinerent, nemini ſe ſe in ſeruitutem traderent, omitto quas iniurias atque ignominias pertulerit: multas enim commemorare liceat: factum illud iniquiſſimum nõ omitto, quòd anno ante urbem captam, cum Philiſtidem, & qui cum eo conſentiebant, proditionis nomine accuſaret, odore quodã ea, quæ illi machinabantur, aſſecutus; eum magna uis hominum conglobata, duce, atque auctore Philippo in carcerem contrudunt: tanquam qui res nouas in urbe moliretur. quam indignitatem plebs Oritarum cum intueretur, tantum abfuit, ut hic opem, atque auxilium ferret, illos uero ſupplicio afficeret, ut illis ne iraſceretur quidem, huic uero etiam inſultaret, & tum hominem ea pœna digniſſimum diceret, tum factum gratularetur. iidem poſtea licentiam na

cti, quantam uellent, id agebant, ut Philippus urbe potiretur; quodq; agebant, ut ad exitum perduceretur, summe curabant. quorum consilia si quis de multitudine sensisset, perculsus metu silebat, cum acerbum Euphræi casum reminisceretur. erant autem ita misere affecti, ut de communi calamitate minime dubia nemo prius uocem mittere sit ausus, quàm instructis ordinibus hostes mœnibus appropinquarunt. ita factum est, ut, cum alii sese armis tuerentur, alii per proditionem Philippum admiserint. capta urbe turpiter sanè, ac misere, proditores regnant, tyrannidemq; exercent, iis unà cum euphræo, qui se ipsos tum seruare cupiebant, nullamq; fortunam pro libertate recusabāt, partim in exilium extrusis, partim morte mulctatis. Euphræus autem ille se met ipse iugulauit, exitu ipso testatus se se, dum uiueret, non priuati cōmodi causa, sed quia iustitiā coleret, Philippo pro salute ciuium restitisse. miramini fortasse, quid tandem causæ fuerit, quam ob rem ita euenerit, ut & Olynthii, & Eretrienses, & Oritæ libentius iis, qui pro Philippo, quàm iis, qui pro ipsis uerba facerent, aures darent: quod uobis etiam usu uenit: uidelicet, quia pro bono, & æquo di-

centibus, ne, si uelint quidem, loqui ad gratiam & ad uoluptatem quidquam licet: considerare enim hi coguntur, qua maxime ratione seruare patriam possint. illi uero, quibus in sententiis gratiam aucupantur, in iisdem & pro Philippo faciunt. hi pecunias conferri iubebant: illi contra. hi bellum geri oportere, Philippo nullam fidem habendam esse dicebant: illi pacem esse bello anteponendam. cum in eiusmodi deliberationibus tempus eximerent, ecce tibi repente obruti, atque oppressi sunt. &, ne singula persequar, eodem modo reliqua omnia; ut nonnulli ea dicerent, unde sibi gratiam quærerent; nonnulli uero ea in medium afferrent, quibus ciuitatis salus perduraret incolumis. maiorem autem reip. partem, & quidquid reliquum erat, perdidere multi, non ob gratiam, non ob imperitiam, sed quia demittentes animum fortunæ succubuerunt, cum omnino actum esse de repub. ducerent. quæ desperatio, ita me Iupiter, & Apollo seruet, ne uestros quoque animos occupet, magnopere timeo, postea quàm uobis accurate considerantibus, nihil tamé succedere pro sententia uidetis. atque ego, cum in eos, qui uos istam in menté impellunt, intueor,

non timore equidem, ſed pudore potius affi-
cior. ſiue enim id de induſtria, ſiue ex impru-
dentia committunt, in magnam certe calamita
tem rempublicam protrudunt. ſed ne accidat,
cauete ò Athenienſes: milies enim mori præ-
ſtat, quàm Philippo quid per aſſentationem
elargiri, eosq́; , qui pro ueſtra ſalute ex hoc lo-
co uerba faciunt, proditos uelle. & uero præcla
ram ſanè Oritarum multitudo mercedem nunc
accepit, quòd ſe ſe Philippi amicis commiſit,
quòd in Euphræum impetum fecit. præclaram
populus Eretrienſis, quòd ueſtros legatos exe-
git, & ſe ſe Clitarcho tradidit. qui nunc præmii
loco, uerberibus cæſus, & tormentis excruciatus,
miſerrimam ſeruit ſeruitutem. egregie tempera
tum eſt Olynthiis, quòd magiſtrum equitum,
Laſthenem crearunt, Apollonidem autem eie-
cerunt. ſtulti, ac nequam hominis eſt, hæc ſpera-
re; cumq́; & ipſe tibi male conſulas, &, quæ tem
pus poſtulat, omnia prætermittas, atque etiã ho-
ſtium cauſam in concione agentibus aures præ
beas, ita firmis uiribus putare remp. niti, ut debi
litari, ac proſterni quamuis graui, quamuis
aduerſa fortuna non poſſit. enimuero turpe il-
lud eſt ubi quid iam euenit tum dicere quiſ-

nam hæc euentura putasset? prò Iupiter, hoc facere oportebat, hoc non oportebat. multa nunc Olynthii possent dicere, quæ tunc si præuidissent, minime periissent: multa Oritæ: multa Phocenses: multa quicunque libertatem amiserunt: sed frustra dicerent: quid enim hæc prodessent? dum incolumis nauis est, siue ea maior, siue minor sit, tum & nautas, & gubernatorem, & omnes deinceps homines curare in primis, & prouidere oportet, ne quis eam neque sciens, neque imprudens euertat: post naufragium inane studium, inanis labor omnis est. uestra ratio Athenienses eadem est. dum enim incolumes adhuc sumus; dum florentem ciuitatem, occasiones ad bene agendum plurimas, dignitatem summam habemus: cur non rempub. quasi commune quoddam nauigium communi studio à tempestate tuemur? sunt fortasse nõnulli in hoc consessu, qui iandudum expectant, libenter audituri, quidnam ego faciendum esse censeam. equidem nihil occultabo, ac meam sententiam in medium afferam; ut eam, si placuerit, uestris suffragiis comprobetis. uos, uos, inquam, primum ad uindicandas iniurias classem, pecunias, milites comparate: etenim si cæ

teri omnes utique seruitutem non recusarent, uobis esset pro libertate uel acerrime pugnandum. deinde, ubi hæc & in procinctu omnia, & Græcis manifesta fuerint, tum alios cohortemur, & legatos, qui hæc edoceant, quoquouersus dimittamus, in Peloponnesum, Rhodum, Chium, etiam ad Persarum Regem (neq; enim ab illius utilitate uidetur alienum, nō permittere, ut iste omnia sub imperium ditionéq; suam cōuertat) ut; si persuaseritis, periculorum, ac sumptuum, quos tempus exiget, socios, participesq; habeatis: sin minus, saltem moram, & tarditatem rebus iniiciatis: cum enim non cum potentissima ciuitate, quæ de nostris fortunis coierit, & conspirauerit, sed cum uno uiro bellum uobis sit, prorsus non erit inutile. neque uero illæ circa Peloponnesum legationes omnino sine fructu fuere, quas de Philippi iniuriis ego, & Polytheuctus, ille, ille optimus, & Hegesippus, & Clitomachus, & Lycurgus, aliiq; complures obiuimus: quòd enim ille se continuit, quòd in Ambraciam profectus non est, quòd in Peloponnesum non irruit, ex iis legationibus perfectum est. neque uero, ut alios ad arma capienda cohortemur, ipsi in re nostra

inertes, ignauiq; simus, ego dico: qui enim sua ipse negligat, eum dicere sese aliena curare; & qui ea, quæ iam adsunt, cõtemnat, eum alios uelle futura pertimescere, stultitia est. minime, inquam, hæc dico. at uero in Cherrhoneso militatibus oportere pecunias mittere, & alia, quæcunque petunt, suppeditare; nos interim hic apparatibus operam dare; primos agere, quæ sunt agenda; deinde & alios Græcos conuocare, cogere, instruere, monere; hæc sunt quæ ego dico: quæ quidem ad huius urbis amplitudinem, uestramq; dignitatem maxime pertinere uidentur. quod si uobis desidiose languentibus, Chalcidenses, aut Megarenses Græciam seruaturos opinamini: næ ista à uero longe aberrat opinio: optabile est enim, ut seruare se ipsum horum unusquisque possit. uestrum est hoc munus Athenienses, uestræ sunt partes. uobis hanc laudem uestri maiores, multis, & præclaris, & magnis periculis partam, reliquerunt. sin autem otiosi sedebitis; & unusquisque uestrum id, quod cupit, ita quæret, ut, quo modo ipse nihil agat, consideret: primum quidem, qui pro uobis acturus sit, neminem unquam reperietis: deinde timeo, ne nos omnia, quæ nolu-

mus,

mus, agere mox necessitas cogat. si enim essent qui uestra causa labores, & pericula subire uellent; iampridem extitissent, cum iampridem ipsi per uos nihil agatis. uerum, qui hoc uelit, neminem esse, res ipsa indicat. Hæc sunt, quæ quidem ego censeam, atque decernam: quæ si fiat, in pristinum statum restitui rempub. posse, adhuc existimo. sin est, qui melius quid habeat; dicat, & consilii causa in medium proferat. quidquid autem statueritis, id ut feliciter, prospereq; eueniat, deos omnes rogo.

DEMOSTHENIS
Philippica quarta.

MAGNA sanè ò Athenienses. & necessaria ciuitati cum intelligam esse ea, de quibus deliberatis; conabor, quæ ad communem utilitatem pertinere mihi uidentur, his ipsis de rebus exponere. uerum enimuero, cum uestris neque paruis erroribus, neque recentibus, sed & maximis, & ueteribus factum sit, ut in his difficultatibus respublicas uersetur: nihil tamen eius incommodi culpam æque sustinet, atque hoc, quòd sententiæ cogitationesq; uestræ à rebus longe distant: & tantisper animum attenditis, dum hic assidetis, audientes, si quid rerum nouarum afferatur: ubi uero ex hoc loco abiistis; qui curet, curet autem? immo, qui recordetur, nemo est. petulantia igitur, & auaritia, unde Philippus omnes homines diuexat, tanta est, quantam auditis: illum autem concionibus nostris minime posse cohiberi, certe, qui ignoret; nemo est. etenim, si quis hoc discere ab aliis minime potuit, nunc ita consideret. nos, ubi de iure publico uerba facere oportuit, uicti in

disputando nunquam sumus, neque commisimus, quod corrigendum uideretur: sed ipsi omnes, qui ubique sunt, uincimus, & orandi laude præcurrimus. num igitur propterea illius afflictæ fortunæ sunt, nostræ florentes? longe abest. cum enim ille quidem ueniat armatus: cumq; omnes suas fortunas in belli discrimen alacriter soleat adducere, nos contra capti ueterno sedeamus, postea quam & sapiẽter disputauimus, & audiuimus quæ digna censuimus: ut opinor, uerbis facta anteeunt: neque quàm diserti nos aliquando fuerimus, aut nunc simus in disputãdo, sed quàm acres in agendo, omnes attendũt. quo modo quidem nunc agimus, ex iis, quibus inferũtur iniuriæ, seruare neminem possumus. nihil enim dicendum est grauius. Proinde, cũ ii, qui in ciuitatibus uiuunt, in duo genera diuidantur; alterum eorum, qui neque ipsi per uim imperare cuiquam, neque seruire uolunt, sed ita rempub. gerere, ut libertate fruantur, & tantum modo legibus æquo iure seruiant; alterum autem eorum, qui imperium quidem in ciues habere concupiscunt, sed ipsi parere alteri non recusant, per quem modo, ut in ciuitate dominentur, se se posse consequi confidant: accidit,

ut ad eos, qui Philippi partium ſtudioſi ſunt, tyrannidis, & dominationis amatores, ubique potentia peruenerit: neque, ut ego arbitror, ex omnibus ciuitatibus, præter ueſtram, ulla iam reperitur, cuius adhuc penes populum adminiſtratio ſit. potentiam autem iſtam, & ſtatum ciuitatis ad ipſorum uoluntatem ita conſtituerunt, cum nihil, quod in eo genere fieri poſſet, prætermitterent. quod enim primum omnium, & maximum eſt, habuere, qui pecunias accipere uolentibus eorum gratia numeraret. deinde, in quo momenti non minus eſt, ad contrariam factionem euertendam, quandocunque petiere, Philippi exercitus præſto fuit. at uero non modo, quod aliis fuit adiumento, nos deficit; ſed ne excitari quidem è ſomno poſſumus: ut mandragoræ ſuccum, aut aliud quodpiam eiuſmodi pharmacum ebibiſſe uideamur. hinc, opinor (quid enim uera diſſimulentur) ita male audire cœpimus, ita deſpici, ut ex iis ipſis, qui in diſcrimine uerſantur, alii nobiſcum de imperio, alii dignitatis cauſa de loco contendant, nõnulli etiam ſuas ipſimet potius iniurias, quàm uobis ſociis, uindicare decreuerint. ſed quorſum hæc ego commemoro? non mehercule,

quòd ita sim stultus, ut offensionem uestrã subire cupiam; sed ut hoc unusquisque uestrum intelligat, ac uideat, quotidianam segnitiem. & ignauiam, quemadmodum in priuatis facultatibus, sic etiam in rebus publicis, non, tu quidquid per negligentiam peccatur, illico sensu percipi, sed in summa rerum patefieri. Aspicite Serrium, & Doriscum: hæc enim post pacem primum neglecta sunt à uobis, quæ multi uestrum fortasse ne nouerunt quidem: hæc, inquam, neglecta & Thraciam, & socium uestrũ Cersoblepten perdidere. cui malo etiam illud adiunctum fuit, quòd, cum hæc Philippus contempta uideret, neque opem ullam à uobis impetrasse; muros euertit in sinu maris; præsidiisq; impositis tyrannidem contra Atticam in Eubœa, tanquam castellũ, uobis obiecit. quod ipsum quoque cum negligeretis; parum abfuit, quin Megaram caperet. non curastis: commoti non estis: ne hoc quidem denunciastis, permissuros uos non esse, ut illa committeret. perrexit, & Antronas emit: nec multo post Oreum quoq; in potestatem redegit. etiam multa prætermitto, Pheras, uiam in Ambraciã, trucidationem in Elide, alia sexcenta. non enim, ut

eos quos Philippus uiolauit, aut læsit, enumerarem, hæc à me suscepta narratio est, sed potius ut hoc ostenderem, Philippum, nisi quis obuiam eat, finem iniuriis non esse facturum, donec omnia omnium ad se se trahat. Neque uero me fugit, quosdam esse, quibus, ante quàm orationes de republica audiant, confestim interrogare mos est, quid igitur oportet agere? non ut, cum audierint, agant (essent enim patriæ rationibus ciues omnium utilissimi) sed ut ab orationibus maturrime se tanquā ab aliqua molestia expediant. quod cum ita sit, tamen, quod mihi è re uestra uidetur, dicam. Primum id animis uestris persuasum, ac planè certum esse oportet, Philippum neglecta pace bellum cōtra uos gerere; esse non dico male animatum, sed hostem uniuersæ ciuitatis, & ita acerbum quidem hostem, ut uel illius fundamentis, atque adeo diis ipsis, qui illi præsident, minitetur: qui quidem ipsum male perdant. nihil autem maiore odio insectatur, quàm libertatem, neque ex omnibus rebus quidquàm cogitat, quàm quo modo hanc dissoluat, ac destruat. atque, ut id ipsum conficiat, impellitur necessitate quadam. sic enim considerate. imperare

uult: in hoc autem solos uos esse nouit aduersarios. iniurias iampridem infert: idq; sibi ipse conscius est optime: abstulit enim uobis ea loca, quæ quia possidet, reliqua illi extra periculum omnia sunt: si enim Amphipolim, & Potidæam dimitteret, se se ne in Macedonia quidem tuto putaret esse posse. utrunque igitur nouit, & se uobis insidiari, & uos ipsius insidias non ignorare. quia uero probe sapere uos intelligit, infensos sibi iure putat. ad hæc tam multa etiam illud accedit, quòd, etsi reliqua omnia imperio suo subiiciat, tamen, quoad uos libertatem retinetis, stabilem sibi possessionem esse non posse perspicue uidet: sed si quando illi minus prospere quid euenerit, qualia euenire homini multa possunt; futurum intelligit, ut ii quibus ipse iniustam seruitutem nuper imposuit ad uos tanquam ad uexillum aliquod libertatis recuperandæ omnes conuolent. est enim naturæ consuetudinisq; uestræ, non uobis ipsis nimiam potentiam appetere: & uelle ad imperium ascendere, sed alios ascendere conantes prohibere, aut si iam ascenderint: deiicere: in summa, regnare cupientibus acriter obsistere: & omnes homines in libertatem summo

ſtudio uindicare. non uult ſuis conſiliis & occa-
ſionibus impedimento eſſe ueſtram libertatem.
neque uero illum ita ratiocinantem res ipſa fal
lit. quare ita uelim exiſtimetis, animoq́; ueſtro
proponatis, ciuitatibus illum, ac populis hoſtem
æternum, & implacabilem eſſe: deinde, quid-
quid agit hoc tempore, quidquid parat, id to-
tum ad ciuitatis noſtræ perniciem adornari. ne-
que enim ueſtrum eſt quiſquam, qui ita deſi-
piat, ut Philippum exiſtimet huiuſmodi quiſqui
lias in Thracia (quo enim potius nomine ap-
pellentur) Drongilum, & Cabylen, & Maſti-
ram, & quæ præterea tenere dicitur, concupiſce
re, & tantula de cauſa labores, hyemem, extre-
ma pericula ſubire, atque perferre; portus aũt,
qui in Attica ſunt, naualia, triremes, argen-
tum factum, hæc tam copioſa uectigalia, hanc
regionem, hanc gloriam, quibus utinam neque
illi, neque cuiquam nobis uictis frui liceat, mi
nime concupiſcere; ſed hæc uobis fruenda re-
licturum; interea panici, & ſiliginis cauſa, quæ
in Thraciæ cuniculis naſcuntur, in ipſo planè
barathro hyemem traducere. non ita eſt: ſed
& illa, & reliqua omnia propterea fiunt, ut hæc,
quæ nos habemus, ipſe habeat. quæ cum om-
nibus

nibus perſpicua, explorataq́; ſint, nihil eſt, quod oratorem, optime ſemper de repub. conſulentem, de inferendo bello ſtatuere iubeatis. hoc enim eſt eorum, quibus id propoſitum eſt, ut habeatis cui tanquam hoſti, moleſtias damnaq́; inferatis, non ut ipſi, quæ ciuitati conducunt, agentes bonorum ciuium officio fungantur. attendite enim: Philippo ſemel, iterum, & tertio fœdus uiolante (ſæpe enim deinceps idem fecit) ſi quis de ipſo uindicando retuliſſet; atque is nihilominus Cardianis opem tuliſſet, ſicuti nunc fecit, nemine ueſtrum de bello referente: non, qui illum hoſtem iudicandum cenſuiſſet, diſcerptus eſſet; atque hanc ipſam ob cauſam Philippum Cardianis opem tuliſſe omnes uociferarentur? nolite igitur quærere, quem nam ob iniurias à Philippo acceptas odio habeatis, & iis, qui ſuam illi operam uendiderunt, dilaniandam rempub. obiiciatis: neque cum ipſi bellum iam decreueritis, inter uos ipſos diſceptetis, utrum decreuiſſe oporteat, necne: ſed qualem illum gerendis rebus cognouiſtis, tales uos in ipſo ulciſcendo præſtate. primum iis, quos habet aduerſarios, pecunias, & neceſſaria quæque ſuppeditate: deinde ipſi ipſi

ó Athenienses collatis pecuniis: exercitum, ce leres triremes, equitatum, naues conductitias, & quæcunque bellum postulat, comparate. quo modo quidem nunc agimus, ridiculi sumus. neque uero aliud Philippum ipsum à diis precari puto, quàm ut hæc, quæ facitis, eadem perpetuo faciatis. opportune nihil agitis: pecunias inconsulte disperditis: cui res militaris committenda sit, quæritis: stomachamini: inuicem accusatis. horum ego malorum & causas, & remedia docebo. Nihil unquam à principio instituistis, aut mature satis apparastis: sed post casum semper accurritis. deinde, ubi intempestiuam, atque inanem esse operam intellitis, apparatum infecto negotio dissoluitis, rursus, si quid contingat, apparatum instauratis, & tumultuamini. mihi quidem ista consuetudo non probatur: quid enim? tum demum auxilium ferre, cum in discrimen adducta res est? nihil hæc ratio proficit. sed & parare copias ante oportet, & his commeatum curare, &, ut pecuniæ diligentissime conseruentur, dispensationi certos homines præficere: ubi hæc ita constituta fuerint: pecuniæ rationem à dispensatoribus, belli uero à duce reposcere, eiq́; si quo

præter mandata ueſtra nauigauerit, aut aliud quid egerit, locum excuſandi nullum relinquere. hæc ſi feceritis; meumq; conſilium probaueritis; neceſſitatem imponetis Philippo, ut re uera pacem optimo iure ſeruet, & in ſua ſe regione contineat, aut, ſi temperare ab iniuria noluerit, bellum æqua conditione geretis. & forſan forſan ò Athenienſes, quemadmodum nunc uos, quid agit, aut quò proficiſcitur Philippus, interrogatis, item ille; quò nam ſe contulit ueſter exercitus, & ubi ſeſe oſtendet, ſolicito animo cogitabit. quòd ſi quis hæc & multæ impenſæ, & multorum laborum, multæq; operæ putat eſſe; recte ſanè putat: uerum, ſi, quæ ciuitati mox euentura ſint, niſi hæc facere uoluerit, idem conſiderabit, cuius emolumenti ſit, intelliget, ea, quæ res poſtulat, ſponte, ac libenter facere. nam, ſi quis nobis deus hoc ſpondeat (neque enim cui fides in eiuſmodi re habeatur, ſatis dignus homo quiſquam ſit) Philippum, ſi quieueritis, & quos oppugnat, nulla ope iuueritis, contra uos ipſos ad extremum non eſſe uenturum, turpe mehercule & uobis, ac præſenti ciuitatis noſtræ dignitate, & auita gloria ſit indignum, propriæ deſidiæ cauſa com-

mittere, ut cæteri Græci in seruitutem omnes tradantur: & ego ipse mori sanè, quam hæc tam pudenda suasisse, maluerim. at uero, si quis alius suadet, & ita quidem, ut etiam persuadeat; esto: ne uindicate iniurias: uniuersam Græciã perdite. Sin hoc nemini probatur; contraq;, quò plus illum potentiæ quærere permittimus, eò difficiliorem, ac ualentiorem nobis hostem fore prospicimus, quid tergiuersamur? aut quid immoramur? aut quando tandem Athenienses præclare, & laudabiliter agere animum inducemus? an, cum necessitas coget? prò dii immortales, quæ necessitas? quam enim liberorum hominum necessitatem aliquis dixerit, ea non solum iam adest, sed etiam multo ante præteriit, quam uero seruorum, execrari istam, nõ, ut adsit, expectare debemus. differt autem hoc inter utranque, quòd homini libero maxima necessitas est dedecus, & infamia; atque haud scio, an ulla maior esse possit: seruo autem plagæ, corporisq; percussio, quæ ne unquam subeatur ignominia, ne monere quidem honestum est. at uero, quòd ita affecti animo estis, ut ab iis muneribus, quæ uestrum unusquisque & corpore, & facultatibus obire pro repu. debet, om

nes refugiatis; minime id quidem rectum est, minime inquam: at aliqua tamen excusatione non caret; quòd autem neque ea, quæ audire oportet, neque ea, quæ deliberanda sunt, ne hæc quidem ipsa uultis attendere; hoc uero ita graue est, ut excusationi locum planè nullum relinquat. uos igitur, priusquam præsenti discrimine, sicuti nunc, ciuitas urgeatur; neque oratoribus de communi re dicentibus aures dare, neque in quiete, dum licet, quidquam deliberare consuestis: ubi uero ille molitur aliquid contra uos; cum idem facere, & contra moliri deberetis, inertiæ dediti nihil agitis: quòd, si quid aliquis eloquatur, eiectus optimi consilii pœnas dat: at, cum uel periisse aliquid, uel in discrimine uersari, nunciatum est; tunc demũ & auditis oratores, & apparatibus operam datis. erat autem eo tempore & audiendi occasio, & deliberandi, cum utrunque neglexistis; nunc non audire, quæ agatis, uos oportuit, sed ea, quorum causa nunc auditis, agere; neque in apparatu esse, sed apparatis iam rebus uti. Itaque uos ex istiusmodi consuetudine soli omnium hominum contra, quàm cæteri solent, facitis. cæteri enim homines ante rem delibera-

re omnes consueuerunt; uos tum demum deliberatis, cum transacta iam re superuacaneum est. nunc, quod superest, quod antea quidem factum oportuit, sed fieri tamen adhuc satis mature potest, id exponam. Ex omnibus rebus nullam magis respubl. his tam periculosis temporibus desiderat, quàm pecunias, porrò cõmoda quædam ultro fortuna detulit; quibus si recte utamur, optime, ut arbitror, consulatur. Primum, quorum fidei Persarum rex multum committit, quosq; bene de se meritos duxit, hi Philippum odere, & cum eo bellum gerunt. deinde, qui actiones omnes, & consilia de regis pernicie cum Philippo communicabat, hic ab rogato imperio reuocatus è prouincia est: & omnia rex, non nobis deferentibus, quos proprii commodi causa commotos interpretari potuisset, sed illo ipso, qui & egit, & administrauit, narrante cognoscet; ut ex hoc & fidei plus apud illum habitura sit accusatio, & reliqua mox legati uestri subiicere possint: quæ rex libentissime audiet; quòd communes iniurias communi bello uindicari dignum sit: atque etiam ob illam causam, quòd ei longe formidabilior erit Philippus, si prius impetum in nos

fecerit: quibus destitutis si aduersi quid euene-rit, liberius in illum irruet. quæ cum ita sint, faciendum censeo uobis esse, ut legationem, quæ Regem alloquatur, & edoceat, mittatis, atque ut rationem istam, quæ uobis sæpe damno fuit, inanem sanè, ac stultam, abiiciatis; quod barbarus est, quod communis omnium hostis, quæq; huius generis alia sunt. ego enim, cum aliquem uideo, qui regnantem in Susis usque, & Ecbatanis metuat, eumq; male animatum erga nostram ciuitatem dicat esse, qui & afflictas antea reip. fortunas erexerit, & nunc idem polliceatur (quod beneficium cum uos accipere nolueritis, sed decreto facto reieceritis, uestra sanè, non illius est culpa) cum igitur ita sentientem aliquem uideo, eundemq; de Philippo securum intueor, Philippo inquam, qui nobis ad portas obequitat, qui in media Græcia uiolentus latro Græcorum rapinis crescit, sanè obstupesco; & hunc, quicunque tandem est, qui ita sentiat, ego quidem timeo, quandoquidem ipse Philippum timere non uult. Est autem ò Athenienses & aliud quoddam in ciuitate, tanquam ulcus nostræ saluti periculosum, de quo iniusta maledicta, & sermones minime rectos

exaudio; quo quidem ii, qui nullam reip. partem uolunt suscipere, ad ipsorum excusationẽ abutuntur: & eorum, quæ in eo genere peccantur, cum hæc referri ad aliquid oporteat, omnẽ huc conferri causam reperietis. de quo magnopere equidem uereor dicere, sed dicam tamen. puto enim me & pro egentibus aduersus abundantes, & rursus pro his aduersus illos ea dicturum, quæ cum ratione consentiant, quæq; utilitas reip. postulare uideatur: si querelas, quas nõnulli de ærario disseminant, iniuria sanè, de medio tollamus: & simul eum timorem amoueamus, corrigi hoc sine aliquo insigni malo minime posse: quo quidem remedio salutarius nihil in remp. possumus inducere, neque quod uniuersam pariter ciuitatem recreare magis possit. sic enim considerate; dicam autem pro iis ante, quibus angusta res uidetur esse. Nostra memoria Athenis publica pecunia non progrediebatur ultra triginta talenta supra centum: neq; tamẽ ex iis, qui classibus præesse, aut ex iis qui ad eam rem tributa conferre poterant, inuentus est quisquam, qui, quòd nummaria facultas non admodum esset ampla, propterea non id sponte obiret, quod è repub. uideretur: sed & classes

naui-

nauigabant, & pecuniæ conficiebantur, & omnino omnia, quæ reip. conducerent, præstabamus. ipsa deinde fortuna, benigne nobiscum agens publica uectigalia multiplicauit, & quadringena talenta pro centenis facta sunt, idq; non modo sine damno, uerum etiam cum beneficio locupletum. diuites enim omnes, ut aliquam inde capiant utilitatem, accedunt, & recte sanè faciunt. quid igitur sustinuimus iniuriæ, ut hoc inuicem conuitiantes exprobremus? aut cur nostram tueri desidiam hac excusatione conamur? nisi si ita sumus iniqui, ut pauperibus ob eam causam inuideamus, quòd subsidium illis aliquod fortuna detulerit: quos quidem ego neque accuso, neque accusatione dignos puto. nam neque in priuatis ædibus adolescentem quenquam erga senes ita animatum intueor, neque ita parum de officio suo laborantem, aut ita ab ratione auersum, ut, nisi omnes eadem, quæ ipse, omnia faciant, se quoque nihil facturum esse dicat. si quis enim sit eiusmodi, hunc malæ actionis crimine reum leges faciunt. genitoribus enim, ut ego sentio, dupli ci nomine debitam gratiam & iure naturæ, & præscripto legis, iuste persoluere, ac libenti nos

animo reddere æquum est. quemadmodum igitur uniuscuiusque nostrum pater aliquis est, sic & uniuersæ ciuitatis parentes æq; omnes ciues conuenit existimari. neq; solum id spectare nõ debemus, quo modo ex iis commodis, quæ capiunt è repu. ullum amittant, sed, si hæc ipsa omnino nulla forent, rationem iniri à nobis oporteret, ut esset, unde illorum indigentiæ subueniretur. quòd si diuites in hac sententia sunt, eos ego non solum iuste, sed utiliter etiã facere existimo. ubi enim facultates aliquibus adimuntur, ibi ut multi sint male in rempublicam animati, necesse est. pauperibus autem hoc consilii dederim, ut id, quo diuites indignãtur, quodque iure accusant, longe à sese amoueant. agã enim, ut modo tenuiorum, ita nunc diuitum quoque causam: neque committam, ut ad patefaciendam ueritatem segnior uideri possim. mihi enim nemo non dico Atheniensium, sed omnino omnium hominum ita infelix, aut ita crudelis uidetur esse, ut cum pauperes, atque in summa penuria constitutos necessaria de publico uideat accipere, moleste ferat. ubi igitur res tota uersatur, aut quæ nam diuitibus est quotidiani sermonis, & indignationis causa? cum

nonnullos uident mutata consuetudine à publico lucro ad priuatorum facultates conuerti; & qui hæc suadeat, confestim apud uos magnum esse, & accepta fide publica immortalem. quò fit, ut clandestina consilia in apertum tumultum erumpant. hinc diffidentia, hinc oritur indignatio, oportet enim utrosq; reip. participes æque esse: diuites, ut ea, quæ habent, tuto se habere ad uitam traducendam existiment, neque inde periculi sibi quidquam procreari; atque ut belli temporibus communiter ad patriæ salutem fortunas omnes conferant: reliquos autem, ut quæ publica sunt, publica, & communia putent; partemq́; ex iis capiant; quæ uero priuata, possessorum propria ducãt. hac æquitate & paruæ ciuitates, magnæ fiunt, & magnæ conseruantur. uerum, quæ utrosque decent, hæc, aliquis dixerit, fortasse sunt: ut autem recte quoque, ac legitime fiant, correctione opus est. Mihi sanè in hunc temporum statum, atque in has perturbationes intuenti, ita uidetur, tanta mala non ex paucis, & recentibus, sed ex multis, & ueteribus causis excitata: quas, si audire uobis placet, commemorabo. Præclaram consuetudinem ò Athenienses à maioribus traditam ne-

glexistis; qui excellere inter Græcos, & instructo exercitu ab omnibus iniuriam propulsare, superuacaneum quiddam, ac planè inutilem sumptum esse ducitis, persuasi scilicet ab iis, qui remp. administrant: at inerti otio uitam traducere, & laudabiliter nihil agere, uerum singula quæque proiicere, & pati ab altero occupari, illud uero mirabilem felicitatem, ac maximum communi saluti præsidium existimatis. Enimuero his de causis in locum à uobis desertum succedens alter, locum inquam, quem tenere nos decuit; hic nimirum felix, hic magnus, hic multorum locorum dominus factus est: iure sanè. quod enim erat honorificum, & eximium, atque præclarum, usque eò, ut propter id ipsum maximæ ciuitates perpetua inter se contentione certarint, id ille cum Lacedæmonii iam defloruissent, Thebani Phocensium bello distinerentur, nos otiosi negligeremus, per aliorum absentiam occupauit, ac cepit. itaque mox ad alios timor, ad ipsum sociorum multitudo, & magna potentia peruenit: eoq; iam difficultatis redactæ sunt Græciæ fortunæ, ut, quid capiendum consilii sit, non facile reperiatur. sed cum omnes Græcos, ut ego quidem iudi-

co, maximus hoc tempore circunstet metus, uobis tamen ò Athenienses præcipuum impendere periculum uidetur, non solum, quia uobis præter cæteros insidiatur Philippus; sed etiam, quia ipsi præter cæteros estis inertissimi. nam, si, quòd rerum uenalium multitudinem, & copiã in foro cernatis, propterea securo animo estis, tanquam ciuitas omnino sine periculo sit; neque prudenter, neque recte de re iudicatis. siquidem ex huiusmodi rebus optime sanè de foro ipso, ac mercatu in utranque partem iudicari potest: at uero de ea ciuitate, quam sibi, quicunque Græcis imperare unquam uelit, unam aduersariam fore putat, communiq; libertati præsidio futuram, haud hercle ex rebus uenalibus, num ea recte se habeat, iudicandum est, sed partim ex beneuolentia sociorum, partim ex robore copiarum: hæc, hæc sunt potius de ciuitate consideranda: quæ uobis infirma sunt omnia. quod ita esse intelligetis, si sic considerabitis: Ecquando perturbatior unquam fuit, magis ue de sua salute Græcia uenit in dubium? certe non unquam magis, quàm hoc tempore. nam antea quidem, cum in duas diuisa factiones esset, Lacedæmonios, & nos: cæteri Græci

partim nobis, partim illis parebant; Persarum regis æque suspecta omnibus fides erat: & si quibus bello deuictis mitis erat; suamq; fidem, ac tutelam pollicebatur, iis quidem tandiu probabatur, dum aliis exæquaret, deinde uero non minus oderant ipsum, quos seruarat, quàm qui cum eo bellum continenter gerebant. at nunc Græcis omnibus amicissimus Rex est, nobis autem minime omnium; nisi si quid nunc eiusmodi agemus, ut digni eius amicitia uideamur. iã præfecturæ multæ, & ubique constituuntur: & de principatu quidem omnes contendunt; quidam autem ab aliis defecerunt, & inuident, & contra quàm oportebat, mutuo diffidunt, & relicti singuli soli sunt, Argiui, Thebani, Corinthii, Lacedæmonii, Arcades, nos. ueruntamẽ cum in has partes, atque in has factiones diuisa Græcia sit (ut id, quod res est, libere dicam) apud horum quemlibet frequentiores de communi salute consulturi, quàm apud uos, uisuntur: nec mirum: uos enim nemo diligit, uobis nemo credit, uos etiam nemo metuit: merito igitur uobiscum nemo de publica re communicat. atque horum malorum ne putetis Athenienses unam esse causam (nam si ita esset, facile

ſanari ciuitas poſſet) ſed & multa ſunt, & uaria, & omnium temporum peccata: quæ ſingula nõ perſequar; unum, quò diriguntur omnia, uobis exponam, cum tamen id prius petiero, ne quid mihi, ſi, quæ uera ſunt, libere dicam, iraſcamini. Quidquid utile uobis unquam fuit, id, ut quæque detulit occaſio, diuenditum eſt. ita factum, ut uos quidem ignauum otium, atque inutilem quietem malueritis, quibus deliniti, lædentibus rempub. ne ſuccenſetis quidem: alii uero ampliſſimis honoribus potiũtur. & in hoc genere, quæ reliqua ſunt, perquirere non decet. ubi uero contigit, ut contra Philippum aliquid dicatur; illico exurgit aliquis, qui nugas audiendas eſſe neget, & à ſuſcipiendo bello deterreat; ac deinceps illud etiam adiiciat, iucundiſſimum eſſe, in pace uiuere; cõtra difficillimum, maximos exercitus alere, uel le nonnullos publicas pecunias interuertere, & alia in hanc ſententiam, prout ipſi ueriora putãt eſſe. at certe ſuadere uobis pacem, qui iam perſuaſi deſidetis, non oportet. illi, illi ſuadenda pax eſt, qui bellum contra uos gerit. qui ſi perſuaſus fuerit, ſanè, quod ad uos attinet, pacata erunt omnia. neq; uero moleſta nobis, aut gra-

uia uideri debent, quæ in nostram salutem insu mimus, sed ea, quæ, si hæc recusemus, sustine bimus. & quidem, ut ne pecuniæ diripiantur, caueri oportet; inuenta ratione, qua conseruen tur; non omittenda reipu. cura. ego sanè & hoc ipsum inique patior, nonnullos è uobis esse, qui bus diripi quidem pecunias molestum est, quas conseruare, & in direptores animaduertere uo- bis licet; Græciam autem uniuersam deinceps à Philippo diripi molestũ non est, præsertim, cũ ille ad perniciem uestram diripiat. quid igitur causæ tandem est ò Athenienses, cur eum, qui tam aperte iniurias infert, & ciuitates occupat, nemo unquam neque iniurias inferre, neque bellum dixit facere: eos autem, qui, ne Philip- po credamus, néue remp. proiiciamus, admo- nent, bellum facere disseminant; quòd ea, quæ præter animi sententiam in bello eueniunt (ne- cesse enim, necesse omnino est, acerba ex bello multa contingere) iis, qui pro uestra salute con cionari consueuerunt, ascribi omnes uolunt. intelligunt enim, si uos de communi sententia bellum Philippo unanimes inferatis, futurum, ut & ille superetur, & ipsis proditionis merces nulla relinquatur. sin ex primis illis tumulti-
bus

bus ad aliquos accusandos, & iudicandos conuersi fueritis; se quidem isti duplicem mercedem sperant habituros, gloriam apud uos, pecuniam à Philippo: uos autem, quibus de rebus pœnam ab ipsis capere oporteret, capturos ab iis putant, qui pro uestris cõmodis uerba fecerunt. hæc uidelicet spes illis est, hoc spectant, cũ à bonis uiris bellũ suscitari dicunt. at ego illud probe noui Philippũ, priusquàm Athenis quisquam de bello uerbum fecit, & alia nobis multa eripuisse, & nunc in Cardiam auxiliares copias misisse. itaq;, si negare ipsi uolumus bellum ab illo contra nos geri, sit sanè omnium stultissimus, si quod nos negamus, ipse fateatur. cum enim ii, quibus inferuntur iniuriæ, dissimulant; eum, qui infert, quid facere par est? at cum idẽ in nos ipsos irruet, quid tum dicemus? nam ipse quidem bellum se nobis inferre negabit, quẽ admodum & Oritis, cum iam in eorum regione milites essent: & antea Pheræis, priusquàm ad muros machinas appelleret, & Olynthiis, donec regionem eorum cũ exercitu est ingressus. an tum quoq; eos, qui ad ulciscẽdas iniurias hortabuntur, belli auctores dicemus esse? Hem, in seruitutem miseri trudemur: aliud enim supe-

rerit nihil. Nec uero uobis idem, quod cæteris hominibus, periculum impendet, non enim ci uitatem nostrã imperio suo subiicere uult Philippus; non hoc inquam uult ò Athenienses, sed eruere penitus, atque excindere: nec mirũ, quandoquidem optime nouit, neq; seruire uos uelle, neque, si uelitis, diu in ea conditione uicturos: imperare enim consueuistis. intelligit autem, plus sibi à uobis, si oblatam occasionem amplecti uolueritis, futurum negotii, quàm à cæteris hominibus: propterea, si compos uoti factus erit, uobis minime parcet. tanquam igitur de salute ipsa, ac planè de laribus, & focis extremum uobis certamẽ futurum sit, ita de re deliberare, & eos, qui pro illo fecerunt, aperte odisse, atque adeo suppliciis afficere opus est. hostes non extra urbem modo, sed in ipsa, in ipsa etiam urbe hostes habetis. hos punite prius, si illos cupitis deuincere: nam hi uestras in actiones incurrunt, quasi propugnacula quædam, quò minus mature illis possitis occurrere. enim uero, quid causæ putatis esse, cur ille nunc ita contumeliosus in uos sit (planè enim hoc agere mihi uidetur (ut, cum alios datis beneficiis, si aliter non potest, in fraudem illiciat, uobis aper

te iam minitetur? Thessali nunc seruiunt. at hos artificiosa liberalitate in seruitutem induxit. quid non cõcessit miseris Olynthiis? Potidæã, & alia multa, ut eos illaquearet. nunc Thebanis eadem molitur: itaq; & Bœotiam tradidit; & diuturno eos, ac difficili Phocensi bello liberauit. at hi quidem, quos commemoraui, cum aliquem fructum singuli præcepissent, ad extremum alii ea, quæ omnes nouerunt, passi iam sunt, alii, quæcunque Philippi libido feret, patientur. uos autem, quæ amiseritis, prætereo: sed sub ipsam statim pacem quàm turpiter decepti? quantis detrimentis, qua iactura? nõ Phocenses, non Pylas, non in Thracia Doriscum, Serrium, Regem ipsum Cersoblepten, non Cardiam deniq; nunc habet, & fatetur? cur igitur astute, & blande cum aliis agit, uobiscum nõ itẽ? quod in aliis ciuitatibus homines mercenarii orationem pro hostibus habere impune nõ possunt, at in uestra, etiam post detrimenta uobis illata, maxime possunt. tutum non erat in Olyntho pro Philippo dicere, antea quàm accepta Potidæa Olynthiorum multitudo propter utilitatem delinita consensit. tutum non erat in Thessalia pro Philippo dicere, antea quàm ty-

rannos eiiciente Philippo, & Pylæam restituente, plebs Thessalorum beneficio, ac munere commota, à pristina consuetudine desciuit. tutum non erat Thebis, priusquàm & Bœotiam reddidit & Phocenses euertit. at uero Athenis, cum non Amphipolim modo, & Cardianorum regionem eripuerit Philippus, sed Eubœam etiam, tanquam castellum quoddam aduersum nos paret, & nunc Byzantium proficiscatur, tamen pro Philippo dicere tutum est. tutum autem? immo uero horum nonnulli, qui illius causam tuentur, repente ex egentibus diuites, ex obscuris, atque ingloriis, illustres, & gloriosi facti sunt, uos contra è gloriosis inglorii, ex locupletibus inopes: siquidem ego ciuitatis diuitias iudico, socios, fidem, beneuolentiam, quorum omnium inopia uobis est maxima. Hæc quia minime attenditis, & quotidie magis ruere omnia sinitis, propterea ille felix, & magnus, & omnibus Græcis, ac barbaris formidabilis est, uos deserti, atque abiecti. si rerum uenalium copiá in foro spectes, præclari quidem, atq; omnium celeberrimi, sin earum rerum, quæ necessariæ sunt, apparatum cõsideres, perridiculi, omniũq; postremi, ac mihi quidem nonnulli ex iis, qui

concionantur, haud ſanè de uobis, & de ipſis eo dem modo conſulere uidentur. nam uos quieſcere dicunt oportere, etiam ſi uobis iniuriam aliquis inferat: ipſi uero apud uos quieſcere minime poſſunt, cum ipſis iniuriam inferat nemo. At ſi quis extra conuitium ſic interroget, Dic Ariſtodeme, cum tu hæc probe noris (nemo enim hæc ignorat) eſſe hominum priuatorum tutam, & otioſam, & expertem periculorum uitam, eorum autem, qui rempublicam adminiſtrant, contentioſam; & dubiam, & quotidianis certaminibus, incommodisq; refertam, cum hæc, inquam, noris, cur non tibi quietam & inertem, ſed periculoſam elegeris? quid huic reſponderis? nam ſi illud, quo nihil melius eſt in tua cauſa, tibi conceſſerim uere dici, hæc te pro dignitate, & gloria cuncta facere: ualde miror, cum ipſe tibi omnia gloriæ cauſa eſſe faciẽda, cum ſuſcipiendos labores, adeunda pericula ſtatuas, quamobrem patriæ tuæ auctor ſis, ut iſtam ipſam gloriam, quam tu tibi ſummis laboribus, & periculis colligere uis, ipſa iam antea collectam, nunc per ignauiam effundat. niſi ſi illud dixeris, tibi quidem inter tuos ciues ſummam quandam dignitatem eſſe oportere, ciui-

bus autem ipsis inter Græcos nullam oportere. atqui nec illud uideo ciuitati, si suas tantummodo res agat, tutum esse; tibi autem, si præter tua priuata negotia nihil cures, periculosum. potius contra fit. nam & tibi, cum ita laboras, atque elaboras, & ciuitati, cum quiescit, ac cessat pericula creantur maxima. at præclarus auus, illustris pater tibi fuit, quorum uirtutibus non respondere turpe ducis; ciuitati autem ignobiles maiores, aut eiusmodi, ut ad laudem recte factis excitare non possint. ne hoc quidem ita est. nam tibi fur pater erat, id est tui sanè similis; ciuitati uero nostræ non patri tuo similes maiores, sed ii, qui, ut omnes nouere, Græciam bis ex maximis periculis ereptam cõseruarunt. sed enim haud similiter, neque ex iure ciuium & priuatam rem suam, & publicam quidam administrant, quid enim minus simile, quàm horum nonnullos, nuper è carcere dimissos eò amplitudinis peruenisse, ut ipsi se ipsos uideãtur ignorare: ciuitatem autem, quæ reliquis Græcis dignitate antea præstitit, summumq; locum tenuit nunc ad omnem ignominiam, humilitatéq; demitti? multa præterea possé, ac de multis dicere: sed omittã; quandoquidé nõ orationũ penuria

mihi uidetur neque nunc, neque unquam antea male affecta resp. laboraſſe, ſed tum potius, cum uos, poſtea quàm ab oratoribus ſalutaria uobis remedia didiciſtis, & una uoce, ac mente, ut recte dicitur, comprobaſtis, iidem tamẽ eos quoque, qui hæc ipſa deprauare cupiunt, atque inuertere, pariter audituri ſedetis; nõ quòd eos ignoretis (ſtatim enim intellexiſtis, perſpicueq; uidiſtis, quis mercenariam habeat orationem, quis Philippi cauſam in repu. curet, quis re uera libertatem tueatur) ſed ut, ad hos accuſandos occaſionem capientes, et deinde ad riſum, cõuitiumq; deflectentes, remedia interim illa recreandæ ciuitati neceſſaria prætermittatis. Dixi quæ uera, & utilia uobis maxime ſum arbitratus quiq; meus in uos amor eſt libere admodũ, ſimpliciterq; dixi. non aſſentatione, non fraude, nõ inſidiis referta oratio eſt, quæ pecuniam quidẽ oranti conciliet, rempu. autem hoſtibus dedat. aut igitur hæc dimittenda cõſuetudo uobis eſt, aut, quòd omnia male ſuccedant, nemini iſtam infelicitatẽ, præterquàm uobis ipſis adſcribite.

